Ára: 200 FORINT 76. évf. 17. szám 2021. szeptember 15.
Tisri 9. 5782

ÚJ ÉLET

A MAGYARORSZÁGI ZSIDÓ HITKÖZSÉGEK SZÖVETSÉGÉNEK LAPJA

Ferenc pápa találkozása zsidó vezetőkkel Budapesten

Heisler András átnyújtja a Mazsihisz ajándékát

A Budapesten tartózkodó Ferenc pápa a Szépművészeti Múzeum Márványcsarnokában fogadta a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa és a magyar zsidó közösségek képviselőit. A magyar neológ felekezetet Heisler András, a Mazsihisz elnöke és – a kórházban lévő Frölich Róbert országos főrabbi helyett – Radnóti Zoltán főrabbi képviselte. A Mazsihisz és a magyar zsidóság ajándékaként Ferenc pápa egy ezüstből készült és mészkőbe helyezett tóramutatót kapott.

Ferenc pápát – aki a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus budapesti zárómiséjére érkezett – Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes és Erdő Péter bíboros, Esztergom-Budapest érseke fogadta a Liszt Ferenc repülőtéren. A katolikus egyházfő ezután a Szépművészeti Múzeumban fogadta Áder János köztársasági elnököt, Orbán Viktor miniszterelnököt és a magyar püspöki kar tagjait.

Ezután került sor a tizenkét tagegyházat tömörítő Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT) és a magyar zsidó közösségek képviselőivel való találkozásra a múzeum márványcsarnokában.

A Mazsihiszt Heisler András elnök és – a kórházban lábadozó Frölich Róbert országos főrabbi helyett – Radnóti Zoltán főrabbi képviselte, míg a zsidó reformközösségek részéről ott volt a Szim Salomtól Guba Gergely, valamint Kálmán Gábor a Bét Orim képviseletében. Nem voltak jelen a Szépművészeti Múzeumban az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség (EMIH) és a Magyarországi Autonóm Orthodox Izraelita Hitközség (MAOIH) képviselői.

A MEÖT részéről többek között ott volt Steinbach József református püspök, a MEÖT elnöke, Balog Zoltán református püspök, Fabiny Tamás evangélikus elnök-püspök, Kondor Péter evangélikus püspök, Papp János, a Magyarországi Baptista Egyház elnöke és Pataky Albert, a Magyar Pünkösdi Egyház vezetője.

Ferenc pápa: Szimbolikus, hogy ros hásáná és jom kippur között találkozunk

Ferenc pápa ülve fogadta az egyházak képviselőit és olasz nyelven olvasta föl köszöntőbeszédét. A katolikus egyházfő a keresztény és a zsidó közösségek testvéri kapcsolatát a budapesti Lánchídhoz hasonlította, amely összeköti a főváros két partját, majd közös egységre hívott fel az antiszemitizmus ellen. Mint fogalmazott: a zsidók és a keresztények nem az idegent és az ellenfelet, hanem a barátot és a testvért akarják látni egymásban.

Felhívta a figyelmet arra is, hogy a magyar zsidó közösségekkel való találkozója szimbolikus módon éppen a ros hásáná és a jom kippur közé esik, majd arról beszélt: közösen kell munkálkodni rajta, hogy a gyűlölet hullámai ne söpörhessék el a jó viszonyt, hiszen az antiszemitizmus veszélye még mindig itt lappang Európában, és ennek a gyújtózsinórját el kell eloltani.

A pápa Radnóti főrabbinak: Imádkozzanak az én egészségemért is

Ferenc pápát a neológ zsidóság nevében Radnóti Zoltán főrabbi köszöntötte, aki a kórházba került Frölich Róbert országos főrabbi által írt üdvözletet tolmácsolta Róma püspökének. Radnóti a beszédet – gesztusértékű módon olasz nyelven, majd magyarul is – így vezette fel: most Frölich Róbert országos főrabbi helyett szól, akinek mielőbbi jobbulást kíván a zsidóság. Erre válaszul a pápa később, amikor kezet fogott a főrabbival, azt válaszolta angolul: Imádkozzanak az én egészségemért is!

Frölich Róbert országos főrabbi üzenete

Minden parancsolatod igaz. Hamissággal üldöznek, segíts meg!

Csaknem kiirtottak a földről, mert nem hanyagoltam el rendeleteidet – áll Dávid zsoltárában.

Két nagy monoteista hit, két, évezredes tanításokkal, máig érvényes üzenetekkel bíró vallás találkozik e percekben. A zsidóság és a kereszténység közös hitbeli öröksége, mindannyiónk számára szent hagyománya az ellentétekkel terhelt múlt ellenére is bevilágítja a jelent, s jelzőfényül szolgál az emberiség közös jövője számára.

A zsoltárköltő király szavai az űzött, hajszolt, netán halálra szánt ember reménységét festik elénk. Az idegenét, aki hazájától, kultúrájától, szeretteitől messze kényszerül élni, s a bizonytalanság árasztja el minden napját.

„Ti ismeritek az idegen lelkét” – írja Mózes.

Igen, mi, zsidók és keresztények egyaránt ismerjük, milyen idegennek lenni, tudjuk, mit jelent, mikor hitünkért, meggyőződésünkért üldöznek, halálra szánnak bennünket. Ugyanakkor azt is tudjuk, történelmünk során számtalanszor tapasztaltuk meg, hogy azok, akiknek szívében jelen van Isten szeretete és félelme, meglátják a másikban az isteni szikrát, tisztelik az embert, Isten képmását, és igaz szeretettel fordulnak embertársuk felé. Miként Isten, úgy ők is, ragaszkodva a szeretet és könyörület isteni attribútumához, kinyújtják kezüket, s lelkük elér az idegen lelkéhez.

Szeretjük azt gondolni, hogy világunk az a kis tér, melyben élünk. Feltételezzük, hogy a fizikai létünk korlátai lelkünk és szellemünk korlátait is jelentik. A világot betöltő Isten példája átértékelteti e gondolkodásmódot.

Amiképpen a zsidó és keresztény kultúra egyaránt megtermékenyítőleg hatott a világra, úgy tudnunk kell, hogy minden kultúra kölcsönhatásban áll egymással, keverednek és nemesebbé, kiérleltebbé teszik egymást. Tanultunk, tanulunk egymástól, és e tudás nyomában bölcsebbek, belátóbbak, s talán türelmesebbek is lettünk.

E kölcsönösség lehetetlen, ha bezárjuk önmagunkat. A provincialitás röghöz köt, nem engedi a szellem szabad szárnyalását.

Az elmúlt évtizedekben sokat tettünk azért, zsidók és keresztények, hogy a bennünket elválasztó, vészterhes múlttal megterhelt falak leomolhassanak. Sokat tettünk, hogy egymásban ne az idegent, hanem a jövendő barátot, emberségünkben testvérünket lássuk.

A világ zsidósága e napokban őszi nagyünnepeit üli. Ros hásáná és jom kippur központi gondolata a tsuvá, a metanoia, a megtérés. „Isten nem kívánja a halandó halálát, hanem hogy megtérjen útjairól, és éljen.”

E mai, történelmi találkozó reménysége, hogy megtérünk útjainkról, s tovább élünk együtt, zsidók és keresztények, egymás iránti tiszteletben, embertársi megértésben s igaz testvéri szeretetben.

Ehhez kérem ma az emberiség Istenének szerető segítségét.

Frölich Róbert országos főrabbi

Heisler András: Emelkedett hangulatú volt a találkozó

Emelkedett hangulatú találkozónk volt Ferenc pápával, nyilatkozta Heisler András honlapunknak az eseményt követően. A keresztény egyházak részéről Steinbach József református püspök köszöntötte a pápát, a zsidóság részéről pedig Frölich Róbert betegsége miatt Radnóti Zoltán főrabbi. Nagyon elegánsnak és fontosnak tartom, hogy Radnóti főrabbi azzal kezdte beszédét, hogy olaszul kívánt jobbulást az országos főrabbinak – emelte ki a Mazsihisz elnöke.

A pápának általa átadott ajándékról Heisler András elmondta: exkluzív ajándékot szerettek volna adni a pápának a Mazsihisz és a magyar zsidók nevében, ezért esett a választás egy olyan ezüst tóramutatóra, amelyet egy hasáb alakú, süttői mészkőbe helyeztek, és egy díszes, hófehér dobozban adtak át Ferenc pápának.

Az ajándékunk szimbólumairól azt mondtam el a katolikus egyházfőnek, tette hozzá Heisler András, hogy a jád, a tóramutató a közös kincsünkre, a Bibliára utal, a süttői mészkő pedig a jeruzsálemi szent köveket idézi, hiszen Jeruzsálem mindannyiunk szent városa, nemcsak a zsidóké, hanem a keresztényeké is. Az ajándékot azért éppen egy hófehér színű, egyedi díszdobozban adtuk át, mert a fehér a tisztaságra, Ferenc pápa gondolkodásmódjának tisztaságára utal.

A tóramutatót Havas Zsuzsa ezüstműves készítette, Dávid Gábor és Tausz Gábor Ezra tervezték a csomagolást, amelyet Strausz György kőfaragó és Bihari Kristóf üvegművész készítettek el süttői mészkőből és üvegből. Az ajándékozásról szóló szöveget Vári György írta, majd Balázs Gábor héberre, Szűcs Tamás pedig latinra fordította.

Kácsor Zsolt/Mazsihisz

Az ajándék

9 770133 350099 21017

Szukkot, a sátoros ünnep

Az ünnepi csokor jelentősége

Zsidó szokás, hogy jom kippur kimenetele után, alighogy ettünk valamit, elkezdjük az ünnepi sátrat – a szukkát – építeni, hogy meglegyen a két ünnep közötti folyamatosság. A zsidóság gyakorlásában nincs egy percnyi szünet sem, alighogy befejezünk egy micvát, máris itt a következő. Nincs légüres tér...

„És vegyetek magatokhoz az első napon díszfának gyümölcsét, pálmaágakat és sűrű lombú fának és fűzfának a gallyát, és vigadjatok az Örökkévaló, a ti Istenetek színe előtt hét napon át.” (3Mózes 23:40.)

Így néz ki Meá Seárim szukkotkor

A szukkot, a sátoros ünnep, egyike a három zarándokünnepnek. Ez a zsidóság legvidámabb és legszínesebb ünnepe, amelyen vigadni micva, parancsolat. Különösen két dologjellemző rá: az egyik az ünnepi csokor, a másik pedig az ünnepi sátor, melyet a szabad ég alatt állítanak fel.

A csokor négyfajta növényből (árbáá minim) áll: etrog (citrusgyümölcs); luláv (pálmaág); hádász (mirtuszág); árává (fűzfaág). Minderre az ünnep alatt naponta áldást mondunk, és a Hosánákörmenetben körbevisszük. (Innen ered a hozsanna kifejezés.)

Az ünnepi sátornak szimbolikus jelentése van. Bölcseink szerint a sátorban lakás emlékeztet bennünket az egyiptomi kivonulásra, amikor őseink a negyvenévi pusztai vándorlás során sátrakban éltek.

***

Az ünnepi csokrot adó növények jelentőségéről bölcseink sokat értekeztek. Egy ismert midrási tétel a négy különböző fajta növényt Izrael fiainak különbözőségével veti össze, miszerint:

- az etrog olyan, mint a zsidók. Amint az etrognak íze és illata van, úgy vannak zsidók, akikben megtalálható mind a tóra, mind a jó cselekedetek.
- a luláv is olyan, mint a zsidók. Amint a lulávnak, azaz gyümölcsének, a datolyának íze van, de illata nincs, úgy vannak zsidók, akikben van tóratudás, de nem tűnnek ki jó cselekedetekkel.
- a hádász is olyan, mint a zsidók. Ahogy a mirtuszágnak van jó illata, de nincs íze, úgy vannak zsidók, akik jó cselekedeteikről ismertek, de nem tanultak tórát.
- az árává is olyan, mint a zsidók. Amiként a fűzfaágnak nincs sem íze, sem illata, úgy vannak zsidók, akikben sem a tóra, sem a jó cselekedetek nem találhatók meg.

Erre mondja az Örökkévaló: kössenek egy csokorba, így kiegészítik egymást. (Midrás Vájikrá rábbá)

Az isteni sátor Jeruzsálemben

A félelmetes napok komor áhítatát követően az emberek nagy örömmel ünneplik a szukkotot, amikor otthagyják állandó lakásukat, hogy egy hetet egy olyan sátorban töltsenek, amely jó ha egy szélfuvallatra össze nem dől. Ennyi elég is a micvához.

Olyannyira könnyű ez a micva, hogy – bölcseink elbeszélése szerint – egy ízben még a nem zsidók is megirigyelték.

Íme a történet.

Az idők végén – mondják a talmud bölcsei – jönnek majd a világ népei, és a zsidók mellett ők is kérik jussukat a túlvilági üdvösségből.

Mondja nekik az Örökkévaló: Aki szombat előtt szorgoskodott (vagyis előkészítette magát a túlvilági életre), az ehet szombaton is (magyarán: mindenki azt eszi, amit főzött magának).

Világ Ura – érvelnek majd –, a zsidóknak adtad a tórát, nem nekünk, miért kéred rajtunk számon a meg nem tartását? Mit tehettünk volna? Mi háborúztunk, városokat építettünk, pénzt vertünk, és mindezt azért csináltuk, hogy a zsidók nyugodtan és zavartalanul foglalkozhassanak a tórával! És különben is, Világ Ura, ha már erről van szó, a zsidók mindig megtartották a tórát?

Erre az érvre nehéz a Jóistennek válaszolni, ezért azt mondja a panaszkodóknak (akik kérik, hogy most, visszamenőleg kapják meg a tórát, és ígérnek mindent...): Na jó, van egy kis könnyű micvám, a szukká, a sátor, menjetek és tartsátok meg. Mennek is, mindegyik épít magának egy sátrat a háza tetejére. Mire azonban kisüt a nap és meleg lesz, mindegyik újsütetű sátorlakó otthagyja a szukkát, és elmenekül, mintha sose lett volna ott... (Ávodá zárá 3–4. alapján)

***

Miért csináljuk a sátrat jom kippur után? – teszi fel a kérdést a midrás.

„Azért, mert ros hásáná az ítélet napja, amikor az Örökkévaló törvényt ül a világ népei felett, jom kippurkor pedig megpecsételi azt. Na mármost, nem tudjuk, mi az ítélet, akár száműzetésre is ítéltethettünk. Ezért csinálunk sátrat, és száműzetünk lakásunkból, mert az Örökkévaló ezt olybá veszi, mintha részünk lett volna a babilóniai száműzetésben.” (Psziktá d’ráv Káháná 29.)

Érdekes módon szukkot ünnepének jutott a legnagyobb szerep az eljövendő, az igen áhított messiási korban.

Szukkot első napjának háftárájában olvassuk fel Zechárjá próféta apokaliptikus jövendölését az idők végéről, miszerint a világ népei nagy harcot vívnak egymással Jeruzsálemben, és mindenki, aki ezek után életben marad, elismeri az Örökkévaló mindenhatóságát. Ezután pedig a népek elzarándokolnak Jeruzsálembe, hogy ott megüljék szukkot ünnepét. (Zechárjá 14., 16–17.)

A zsoltároskönyvre írott midrásban szerepel ez a vers: „Ismert az Örökkévaló Júdeában, és Izraelben nagy a neve. És vala Sálemben (Jeruzsálemben) sátra, és lakhelye Cionban.” (Zsoltárok 76,2–3.)

Mit jelent az, hogy sátra Jeruzsálemben? Az Örökkévaló már a világ teremtésekor – mondja a midrás – szukkát épített magának Jeruzsálemben, s abban így „fohászkodott”: Bár úgy lenne, hogy fiaim (mármint a zsidók) szót fogadjanak nekem, és ne kelljen lerombolni a Szentélyt.

Miután pedig a sok vétek miatt a Szentély mégis romba dőlt, az Örökkévaló így „fohászkodott”: Vajha eltűnne a rossz ösztön, mely bűnbe viszi fiaimat, ők pedig megtérnének, hogy siettethessem a Szentély felépítését. (Sochér tov 76.)

Örömünk évadján

Szukkot – a már említetteken kívül – egyben a betakarítás ünnepe is. A földműves nép igazán akkor tud örülni és vigadni, ha egész évi munkájának eredményét, a betakarított termést már a magtárban, szérűben vagy hordókban tudja. Ehhez társul még, hogy most már felmehet Jeruzsálembe, a szépséges fővárosba, a szent városba, ahol különös élmény vigadni. Pedig nagyon sokan tartózkodnak ez idő tájt ott, de a Misna szavai szerint „soha nem mondta senki, hogy szűk nekem a hely Jeruzsálemben” (Ávot 5,5.). És nem voltak kicsapongások sem, mert ettől megvédték őseinket a tóra törvényei.

Eredeti forrásokból tudjuk, hogyan zajlottak le ezek az ünnepségek, miként gyülekeztek a különböző vidékek lakosai, milyen zenei kísérettel vonultak, hogyan fogadták a kívülről jövőket.

Tudjuk, hogy szukkot minden napján egy sereg áldozatot mutattak be a Szentélyben, többek között hetven ökröt – a világ hetven népének lelki üdvéért könyörögve. Ezenkívül minden áldott nap megtartották a vízmerítés – bét hásoévá – ünnepségét is. Ennek a szokásnak az eredete a prófétai vers: „és merítsetek vizet ujjongva” (Jesájá 12:3.).

Az áldás jelképeként szukkot félünnepének minden napján vizet öntöttek az oltárra a Szentélyben. A szadduceus szekta a fenti prófétai verset másként értelmezte, így papjuk a vizet nem az oltárra, hanem a saját lábára öntötte.

Bölcseink állították, hogy „aki nem látta a vízöntés ünnepségét Jeruzsálemben, az nem tudja, mi az igazi vigasság, és aki nem látta Jeruzsálemet fénykorában, annak fogalma sincs, milyen is egy gyönyörűséges, szemet gyönyörködtető város”.

Ehhez még hozzáteszik, hogy nemcsak szellemiekben kell kifejezésre jutnia az örömnek, hanem a mindennapi életben is, ezért a férfiakat húsból és borból álló ünnepi lakomával, a nőket pedig ékszerrel és szép ruhákkal kell megörvendeztetni. (Pszáchim 109.)

A háláchá szemszögéből

1. Ez a harmadik zarándokünnep. A betakarítás ünnepének is nevezik, ezért a hagyomány szerint ez „örömünk évada”.
2. A sátoros ünnep Izraelben nyolc napig, más országokban kilenc napig tart. Itt is – akárcsak peszáchkor – Izraelben az első és utolsó nap, a diaszpórában pedig a két első és a két utolsó nap a tényleges ünnep, a közbenső napok, azaz öt nap ún. félünnep (chol hámoéd). Ebből az ötödik nap hosáná rábá néven ismeretes.

Az utolsó nap – Izraelben és a diaszpórában is – a szimchát tóra (a tan örömünnepe). Ekkor fejezik be a teljes tóra felolvasását – ami egy évig tart –, majd kezdik újra elölről.

3. A szukkotot két dolog jellemzi: az egyik az, hogy az ünnep első hét napján kizárólag az erre a célra készült sátorban étkezünk (sokan még ott is alszanak), a másik pedig az ún. ünnepi csokor, melyre mindennap elmondjuk az áldást.
4. Az ünnep minden egyes napján elmondjuk a Hállél (hálaadó) zsoltárt.
5. Ugyancsak mindennap elmondunk egy részt a Hosáná (Hozsanna) imaciklusból, és hosáná rábá napján hétszer körbejárjuk a zsinagóga közepén lévő bimát (tóraolvasó asztal).
6. Az utolsó napon a Mázkir után esőért könyörgő imát mondunk, hogy a föld bő termést adjon.
7. Félünnepen esténként összejöveteleket szoktak tartani (szimchát bét hásoévá), ahol terített asztal mellett vidáman ünnepelnek.

Naftali Kraus

Kántorkoncert Klein Ervin emlékére

Újpesten hagyomány, hogy az őszi nagyünnepek előtt – a kerületi önkormányzat által szervezett Újpesti Városnapok keretében – kántorkoncertre invitálják az érdeklődőket. A tizedik, jubileumi hangverseny alkalmából ezúttal is zsúfolásig megtelt a Berzeviczy utcai zsinagóga. A közreműködők az estet a tavaly elhunyt Klein Ervin főkántor, az ORZSE egykori tanára emlékének ajánlották.

A megjelent vendégeket – köztük Klein Ervin özvegyét, lányait és öccsét, valamint Varju László és Hajdu László országgyűlési képviselőket, Déri Tibort és Cserdiné Németh Angélát, Újpest, illetve Rákospalota polgármesterét, Bedő Katát, Újpest kultúráért, oktatásért, társadalmi kapcsolatokért és kommunikációért felelős alpolgármesterét, Vajda Károlyt, az ORZSE rektorát, és nem utolsósorban Székelyhidi Hajnal operaénekest, az ORZSE művésztanárát, a koncert művészeti vezetőjét – házigazdaként Szerdócz Ervin, az Újpest-Rákospalota templomkörzet rabbija köszöntötte.

A városrész nevében Bedő Kata szólt a megjelentekhez, hangsúlyozva, hogy az önkormányzat és a hitközség között kitűnő az együttműködés. Vajda Károly örömének adott hangot, hogy a hangversenyre érkezett érdeklődők a nyár és a zsinagógai év végén – felekezeti hovatartozás nélkül – azzal a céllal gyűltek össze, hogy együtt töltsenek néhány ihletett órát. Az ORZSE rektora ezt követően az őszi nagyünnepek jelentőségéről és az ünnepi imák egyetemességről szólt.

Szerdócz Ervin személyes hangon emlékezett meg Klein Ervinről, akinek maga is tanítványa volt. Nagy tudású, kedves, visszahúzódó embernek nevezte, akinek keze alatt több kántorgeneráció nőtt fel. A neves Mester apai ágon rabbicsaládból, anyai ágon kántorfamíliából származott; kántorként, később főkántorként a Dohány, majd a Hegedűs Gyula utcai zsinagóga főrabbija mellett dolgozott. A Zsidó Egyetem Rektori Tanácsa 2006-ban a Kántor-művész címmel tüntette ki.

A kántorok és a kórus. Középen Szerdócz Ervin rabbi

A szerző felvétele

A koncert szólistáit, Budai Miklóst, Raáb Gábort, Rudas Dánielt és Zucker Immánuelt, valamint a kántor szak hallgatóinak kórusát: Dési Tamást, Fekete Danót, Fekete Dánielt és Heindl Pétert a Szegedi Szimfonikus Zenekar kísérte, Gyüdi Sándor Liszt Ferenc-díjas karmester vezényletével.

Szerdócz Ervin zsoltáridézetekkel, tórai történetekkel és – személyiségéhez hűen – filozofikus, valamint derűs gondolatokkal vezette fel a műsorszámokat. Az elsőként felhangzó ima központi mondatát a koncert mottójává választotta: „Tudd, ki előtt állsz! A Világ Királya előtt, áldott legyen...!”

A műsor első részében felhangzott továbbá a spanyol ritmusvilágú Lödor vádor, az Eszo énáj kezdetű részlet a 121. zsoltárból, a remény imája, azaz a Sojmér Jiszroél. A szólókat követően a Sejibone hámikdos a kántorok, a zenekar és a kórus előadásában csendült fel.

A koncert második része az engesztelés napját idéző Dos jiddise líd című dallal kezdődött. Az Ámrám gáon VIII. századi imakönyvéből származó Ovinu Málkénu után (amelyet a szimfonikus zenekar számára Solti Árpád hangszerelt) Laczkó Bálint szerzeménye következett Ráchem címmel, amelynek ismerős sora magyarul így hangzik: „Jövőre legyünk Jeruzsálemben”. A liturgiai év legszentebb estjén felhangzó Sömá kajlénu ima után, ahogy a műsor haladt a finálé felé, fokozódott a hangulat. Előbb az Ámidá befejező áldása, a Szim Sálom hangzott el, majd a kántorok kórusa a Tumbalalajka című dalt adta elő. A négy szólista – három tenor és egy baritonista – a koncert során négy eltérő személyiségként mutatkozott be a közönség előtt. Fiatalosan, energikusan, máskor lírai lágysággal énekelték a liturgikus, valamint a jiddis dalokat.

Az utolsó számot a rabbi így vezette fel: „Az élet semmit sem ér béke nélkül. Kétféle békére gondolok: békére a világban és békére az ember lelkében. Naponta többször és minden imánkban elmondjuk az Örökkévalónak vágyunkat és kérésünket a békéért: *Aki békét teremt a magasságokban, az hozzon békességet ránk és az egész világnak, egész Izraelnek.”* Ezután az Osze sálom következett a szólisták, a kántor szakos hallgatók, mesterük, Székelyhidi Hajnal, Szerdócz Ervin és a Szegedi Szimfonikus Zenekar előadásában. Természetesen a közönséget is magával ragadta „a béke himnusza”, így közös énekléssel és vastapssal ért véget a hangverseny.

Szerdócz Ervin zárszavában kántormesterének családjához intézte szavait, és arra emlékeztetett, hogy az hal meg igazán, akit elfelejtenek. „Klein Ervin tanár úr örökre itt marad, tanítványai szívében.”

Az újpesti rabbi a hamarosan beköszöntő rajs hásónó alkalmából mindenkinek egészségben, megelégedettségben és szerencsében gazdag 5782. évet kívánt.

Rojkó A.

Beszámolónk a Szeretetkórház új épületszárnyának felavatásáról

Kásler Miklós miniszter a vendégek között

A Szeretetkórház új létesítményeinek elkészülte, berendezése után ünnepélyes átadásra került sor az Amerikai úton. Az időjárás szeszélye miatt a program nagy részét a Scheiber Sándor-iskola aulájában tartották meg. A zsúfolásig megtelt teremben sokaknak már csak állóhely jutott.

Az intézmény múltját, az építési ütemeket, a támogatásokat a szónokok részletesen taglalták.

A narrátor Farkasházy Réka színművész volt, aki köszöntötte az egyházi és világi meghívottakat, köztük Yacov Hadas-Handelsmant, Izrael magyarországi nagykövetét, fővárosi és számos vidéki városból érkezett hitközségi elnököket, elöljárókat, valamennyi megjelentet.

Assaf Shemes, Kásler Miklós és Heisler András átadják az épületet rendeltetésének

Fotó: Mohai Balázs/MTI

Mintegy nyitányként színpadra szólította Dés László klarinétművészt, aki zsidó dallamokra épülő improvizációt játszott.

Szónokként először a Mazsihisz elnöke, Heisler András lépett a mikrofonhoz. Üdvözlő szavai utáni előadását olvashatják:

A holokausztot megelőzően csak Budapesten négy zsidó kórház működött: a legendás Szabolcs utcai, a tragikus sorsú Maros utcai és Városmajor utcai budai kórházak, illetve az Amerikai úti Szeretetkórház. Mára ez utóbbi nemcsak Budapestnek, de a közép-kelet-európai régiónak is egyetlen zsidó kórháza.

1914-ben épült Lajta Béla, a kor neves építésze tervei alapján. 1952-ben államosították, s ma itt, a szomszédban az Országos Idegsebészeti Intézetnek ad otthont.

Az egykori Szeretetkórház mellé építették a Chevra Kadisa menedékházát, amit talán véletlenül, de nem államosítottak. A mai Szeretetkórház épülete – ahol leszünk – valójában soha nem kórháznak, hanem menedékháznak épült.

A rendszerváltást követően a volt menedékházból kialakított kórházban sok apróbb korszerűsítés történt, jelentős támogatónk volt az amerikai Joint. Ilyen mértékű felújítást azonban soha nem végeztek ennek a történelmi épületnek a működése során.

Kórházunk korábbi vezetése: dr Deutsch Zsuzsanna, az előző igazgató és Szinai József, a volt gazdasági igazgató egy komplex fejlesztési tervet készítettek elő, aminek révén a Szeretetkórház egy korszerű, 21. századi geriátriai központtá alakul át. A projekthez szükséges milliárdok hiányában a terv azonban sokáig csak papíron létezett. 2017 nyarán viszont volt egy személyes találkozóm Orbán Viktor miniszterelnökkel, akinek elmondtam, hogy a Szeretetkórházzal kapcsolatban van egy álmunk. A fejlesztési projekt kidolgozása valójában ekkor lépett tovább, és a magyar egészségügyi kormányzat a Szeretetkórház szakembereinek együttműködésével eljutott egy kormányhatározatig, amelyik 4,8 milliárd forinttal támogatja a korszerűsítést.

A támogatás szorosan kapcsolódik a magyar kormány szándékához, miszerint a történelmi egyházak fenntartásában működő négy felekezeti kórháznak jelentős szerepet szánnak a hazai egészségügyben, egy holisztikus szemléletű, a lakosság teljes korfáját lefedő egészségügyi ellátási modell kidolgozását megcélozva. Egyházi, egészségügyi szakemberek összefogásával, kormányzati támogatással elfogadták azt az ellátási formát, melyben minden egyházi kórház megtalálta helyét és szerepét.

A mai nappal a Mazsihisz Szeretetkórház rekonstrukciójának II. üteme zárul le. Ez volt a felújítás legnagyobb, egyben leghangsúlyosabb szakasza. Ebben az épületrészben kerül elhelyezésre a diagnosztikai és járóbeteg-ellátó részleg, illetve itt valósul meg a 60 ágyas rehabilitációs osztály.

Hölgyeim és Uraim! A zsidó kórház rekonstrukcióját a magyar kormány támogatta. Köszönet az együttgondolkodásért, köszönet a támogatásért. Kásler Miklós miniszter úr személyes jelenlétével megtisztel bennünket: megragadom az alkalmat és kérem, segítse a projekt befejezését.

Volt egy vágyunk, lehetőséget kaptunk a megvalósítására, amivel aztán élni kellett. Munkatársaink, a Mazsihisz menedzsmentje, a kórház vezetése mindent megtett a sikerért. Drámai fordulatokkal is keretezve jutottunk el eredeti határidőben a mai átadásig. Gondoljanak bele: a rekonstrukció teljes ideje alatt meg kellett oldanunk a betegellátás zavartalanságát. Egy rekonstrukcióban is működő kórház! Közben a kórház két csúcsvezetőjét betegségük miatt nélkülözni kényszerültünk. S ebben az állapotban tört be intézményünkbe a Covid. 280 ápolt 84 éves átlagéletkorral, szakmai vezetést nélkülözni kényszerülő intézmény és a pandémia megjelenése összességében drámai volt. Az angol királynő által lovaggá ütött Alfred Hitchcock filmjeiben alkalmazott feszültségteremtő eszközök amatőr kísérleteknek bizonyulnak a Szeretetkórházban kialakult akkori helyzethez képest. Szeretném leszögezni: Assaf Shemes doktor, kórházunk mai főigazgatója irányításával tudtuk megmenteni a helyzetet.

Kedves Vendégeink! Sólem Aléchem elhíresült tejesembere, Reb Tevje a világhírű kisregényben ezt mondja: „Gyógyíts meg minket, Örökkévaló, és mi meggyógyulunk.” Az a dolgunk, hogy az Ő képmására megalkotott ember testét óvjuk, fogjuk a kezét, kísérjük el, és amikor eljön az idő, adjuk tovább a gondoskodás kultúráját. Az Ő teremtését óvni, vigyázni kell, és végül méltón elengedni – de közben tudni, hogy minden az Ő kezében van. Ezt az emberfeletti munkát végzik ebben az épületben, melyet most átadunk a jövőnek, hogy odaadó és lelkiismeretes munkatársaink itt szolgálják tovább a Világ Teremtőjét és óvják az Ő képére teremtett ember méltóságát. Köszönjük a Szeretetkórház orvosainak, ápolóinak és teljes személyzetének ezt a munkát, osztozunk örömükben, de ígérhetem, hogy az ezután reánk váró megpróbáltatásoknál is számíthatnak ránk.

Dr. Assaf Shemes többek között hangsúlyozta:

A gyógyítás az embert tekinti elsődlegesnek. A hit és a vallás segítheti a gyógyítást, a gyógyulást.

Az egyházi kórházak, köztük a Mazsihisz Szeretetkórház, képesek összefonni ezeket a lehetőségeket. Hivatásunk: tudással és hittel gyógyítani. Talán egyedülálló a világon az az együttműködés, melynek során az egyházi egészségügyi intézményekkel és a kormányzat támogatásával olyan rendszert dolgoztunk ki, amely a népesség minden korosztályát képes ellátni olyan holisztikus szemléletben, ami együtt gyógyítja a testet és a lelket is. Ennek a közös munkának egy jelentős állomása a mai nap, kórházunk új fekvő- és járóbeteg-részlegének megnyitása.

A Mazsihisz Szeretetkórház zsidó kórház, ám kapui nyitva állnak minden idős, beteg magyar honfitársunk előtt, akinek geriátriai vagy rehabilitációs kezelésre van szüksége. Továbbá felújított, korszerű, széles spektrumú ambulanciáink rendelkezésre állnak szűrések és járóbeteg-ellátás céljára.

Szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik ebben a folyamatban társaim és segítőim voltak, akik nélkül mindez nem jöhetett volna létre.

Azoknak, akik elkezdték ezt a nehéz munkát: dr. Deutsch Zsuzsannának, intézményünk egykori igazgatójának és azoknak a munkatársaknak, akik 2017 óta megálmodták és megvalósították a jövőt. Közvetlen munkatársaimnak, akik a napi feladatok mellett egy világjárvánnyal terhelt időszakban is helyt tudtak állni, hogy megvalósulhasson mindaz, amit most Önök is látnak. Köszönet az ápolási igazgatónőnek, az operatív igazgatónak, a főnővéreknek és kivétel nélkül minden kollégámnak.

Farkasházy Réka elmondta: Vannak látszólag nehezen összeilleszthető dolgok, a művészet és az egészségügy is ezek közé tartozik, bár a gyógyítás néha valódi művészet. De nem mindenki számára esik távol egymástól a kettő: egy olyan valaki következik, aki a Szeretetkórházban végzett munkája mellett előadóművészként is dolgozik. Bódi Beáta Váci Mihály Még nem elég című versét adja elő.

A még napjainkban is kivételesen időszerű költemény elhangzása után Izrael Államának magyarországi nagykövete, Yacov Hadas-Handelsman lépett a mikrofonhoz:

Ahogy ma itt találkozunk, Közép-Európa egyetlen zsidó kórházában, és én körülnézek a gyönyörű létesítményekben, szívmelengető látni, hogy a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége mennyi munkát fektetett be annak érdekében, hogy megfelelő helyet alakítson ki a soóáldozatok, a zsidók és a nem zsidók gondozására.

Ezeknek a túlélőknek az egészségéről és a jóllétéről a lehető leghosszabb ideig gondoskodni kell, mert annyit szenvedtek már pusztán a vallásukért vagy a származásukért. Ezek az emberek túlélték az emberiség legnagyobb bűncselekményét.

Szeretnék köszönetet mondani azért a rengeteg fáradozásért és jó szívvel végzett munkáért, amelyek lehetővé tették ennek a zuglói zsidó Szeretetkórháznak a megújítását. Ez a hála a Mazsihisznek is jár elkötelezettségéért és jövőképéért, valamint természetesen a magyar kormánynak az anyagi hozzájárulásért, amellyel elősegítette ennek a jövőképnek a megvalósulását.

A kormány képviseletében Kásler Miklós, az emberi erőforrások minisztere szólt a megjelentekhez:

Az Emberi Erőforrások Minisztériumának középpontjában, fókuszában az ember áll. Kiemelt feladatnak tekintjük a nemzet testi és szellemi jólétét, az egészségét. Magyarországon is – hasonlóan a többi országhoz – a szegényeknek, az elesetteknek és a betegeknek ápolója és segítője az egyház volt. Az egyházak rendelkeznek azzal a lelki többlettel, azzal a szellemi megközelítéssel és azokkal a feltételekkel – főleg ha fejlesztésük megfelelő –, amelyek alkalmassá teszik őket arra, hogy mindenkinél jobban gondoskodni tudjanak felebarátaikról.

Ezen felismerés folyományaként jött létre 2012-ben az Egyházi Kórházak Egyesülete, hogy az egyházak egymást támogatva megfelelhessenek ennek a küldetésnek, hiszen úgy gondolják, hogy a csecsemőtől az aggastyánig minden élő emberről gondoskodniuk kell.

A kórház teljes helyreállításának folyamatában nagyon lényeges pillanat volt, amikor 2017-ben Orbán Viktor úr, Magyarország miniszterelnöke és Heisler András úr találkozott, és megállapodtak abban, hogy az amerikai, kanadai támogatások, valamint magánszemélyek támogatása mellett a magyar kormány is támogatja ezt az intézményt, hasonlóan a többi egyházi fenntartású kórházhoz. Így indulhatott el mintegy ötmilliárd forint állami támogatással a kórház további rekonstrukciója és bővítése.

Februárban sikerült átadni a III. Belgyógyászati Osztály épületét, majd a II. Belgyógyászati Osztály átköltözése után ott is elindulhatott a rekonstrukció. A közeli múltban Ronald Lauder úr, a Zsidó Világ-

(Folytatás a 6. oldalon)

„Megver téged az Örökkévaló... vaksággal...” (V.M.28/28)

Szaplonca kis falu Máramaros megyében, közel Máramarosszigethez. Története egén egyszer megjelent egy „üstökös”: Joszéf Méir Weisz rabbi, Admor Szpinker!

Máramarosban a Teitelbaum dinasztia negyedik tagja, ráv Chánánia Jom Tov rabbi volt az úr. A vizsnyici Háger rabbinak voltak hívei Máramarosban, de ők nem voltak riválisai. A falvakban vándorrabbik, a burstini, dolonai, sztretinei, zsidacsovi mágidok, rabbidinasztiák unokái járták a vidéket. De ők Szigetre nem mehettek be. Egy belügyminisztériumi rendelet – ki tudja, miért – kuruzslóknak deklarálta őket! A Talmudban való jártasságukat elismerték, de ki voltak tiltva a városból mint „akadálya a józan műveltség gyarapodásának”.

A rivális, Joszéf Méir Weisz, Admor Szpinker messze földön híres csodarabbi volt. Meddő asszonynak, akire a rebbe áldását adta, fia született. Megrengette a szigeti rabbi koronáját, nem akart háborút, ezért nem vett róla tudomást. A szaploncaiak fabrikáltak egy mondókát: „A szaploncai rabbi a Kále Mezinkének (kiskorú menyasszonynak) is gyermekáldást imádkozik, a szigeti rabbitól bezzeg még egy tehén sem borjadzott soha.” Ezen nevetett egész Máramaros! Ráv Joszéf Méir Weisz békét akart, elment kiengesztelni a főrabbit! Szigeten riadót fújtak: jön a szaploncai rabbi! Pokoli terv született: amikor Joszéf Méir Weisz odalépett köszönteni a szigeti főrabbit, az egyik „jóakaró” rákezdett a 79. zsoltárra: „I-ten, idegen népek mentek be örökségedbe, tisztátalanná tették szentséged Templomát.” A szaploncai rabbi persze értette a célzást. Megfordult, és szótlanul elhagyta a várost. A városi főrabbi nem küldött utána, nem üzent neki. A két rabbi soha nem találkozott egymással.

A szaploncai csodarabbi életében történt egy különös eset. Egyszer Joszéf Méir Weisz rabbit, aki meddő asszonyokat „gyógyított” áldásával, felkereste egy messzi földről jött chászid zsidó. Elpanaszolta: lánya súlyos szembetegségben szenved. Bejárták a fél ország orvosait, senki nem tudta meggyógyítani. Az ember újból és újból kért segítséget, de kérése csak nem talált meghallgatásra. A lány végül megvakult. Ennek híre eljutott a szaploncai rebbéhez! A rabbi üzent, hívatta az apát lányával, akik jöttek is nemsokára. A rabbi felnézett egy könyvből, és így szólt hozzá: Nézd, ember! Te is tudod: imáim meghallgatásra találnak, ha asszony gyereket szeretne. De lányodért mondott imám nem nyitotta meg az ég kapuit. Nézd, mit olvastam:

וְעַתָּה, לֹא רָאוּ אוֹר בָּהִיר הוּא, בַּשְּׁחָקִי

– „Most ugyan nem látni a fényt, mely ragyogó a mennyekben...” (Jób 37/20) A szó:

וְעַתָּה

azt jelenti, hogy TE, és azt is, hogy MOST, csak attól függ, hogy van írva. Én nem látom a fényt... most. Menjetek lányoddal Nagyváradra. A város utcáit három sósperecárus járja, hangosan dicsérgetve árujukat: „Szépek a perecek, frissek a sósperecek!” Az, akinek hangja a legjobban tetszik, az fogja visszaadni lányod szeme világát! A jámbor chászid úgy is tett, ahogy a rabbi mondta. Meg is találta az embert, akinek hangja szíven ütötte. Vett tőle egy perecet, majd megkérte, hozzon egy kosárral a vendégfogadóba. A perecárus eljött másnap. A chászid bezárta mögötte az ajtót, és amit a szaploncai rabbi mondott, elmondta neki is. Erre a kereskedő kikelt magából, szemei villámokat szórtak. Ráförmedt az ijedt emberre: Azonnal engedj ki a szobából, különben nem felelek magamért! Fasírtot csinálok belőled, meg a rabbidból is! A szegény chászid ijedten kinyitotta az ajtót. A kereskedő elviharzott, mint a szélvész. Az ajtó becsapódott mögötte, mire a lány hangosan felkiáltott: „Apám! Csoda történt: Látok!”

Az apa az árus után futott, de sehol nem találta. Visszament a szaploncai rabbihoz, és elmondta, mi és hogyan történt! A rabbi szelíden mosolygott: Na látod? Azt mondtad: elviharzott a szobádból, mint a szélvész? Kinyitotta a könyvet, és mutatta a szöveget. Látod? Ezt olvastad, amikor elküldtelek Nagyváradra: „Most ugyan nem látni a fényt, mely ragyogó a mennyekben...” Olvasd hát a mondat folytatását! A férfi hangosan olvasta: „...de a szél átvonul s megtisztítja (meggyógyítja) azokat!” Az ember egyike volt a világ 36 jámborának. Elviharzott, mint a szél, mert nem fedhette fel, ki is ő valójában!

Ez Joszéf Méir Weisz rabbi, az Admor Szpinker csodarabbi legkülönösebb csodája!

Szerdócz Ervin

Összefogás lehet a nagykanizsai zsinagóga megmentésének kulcsa

Az ország, a város és a zsidó közösség együtt felelős azért, hogy az idén 200 éves helyi zsinagóga megmaradhasson a nemzeti vagyon részeként, a város ékszereként és az itt élő kicsiny zsidó közösség szolgálójaként – mondta Heisler András, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének elnöke a kerek évfordulón megrendezett megemlékezésen.

Radnóti Zoltán főrabbi az ünnepi alkalmon megfújta a kanizsai zsidó hitközség sófárját, amire már nagyon-nagyon rég nem volt példa. Majd a zsinagógák építésének sajátosságairól és a zsidóság életében betöltött szerepükről beszélt.

Heisler András pedig emlékeztetett: az utókor óriások, a hajdanvolt zsinagógaépítők vállán áll, ami arra kötelez, hogy az elődökhöz méltó

Szervezők és vendégek az épület előtt: Hella Ferenc református esperes, Cseresnyés Péter államtitkár, Radnóti Zoltán főrabbi, Lévai Ibolya, a Nagykanizsai Zsidó Hitközség alelnöke, Horváth József, a Mazsihisz alelnöke, Heisler András, a Mazsihisz elnöke, dr. Székely István, a hitközség elnöke, dr. Kovács Loránt, a Kanizsai Zsinagóga Alapítvány alapítója és Balogh László polgármester

Fotó: Szakony Attila / Zalai Hírlap

Az 1821-ben, klasszicista stílusban épült zsinagógában a templom történetét bemutató tárlat is nyílt Lévai Ibolya, a helyi hitközség alelnöke és Szemenyey-Nagy Tibor képzőművész rendezésében. A kiállítást dr. Kovács Loránt, a Kanizsai Zsinagógáért Alapítvány alapítója ajánlotta a közönség figyelmébe.

A megemlékezésen dr. Székely István, a hitközség elnöke köszöntötte a megjelenteket, akik közül az „ünnepre" – ami nem az, hiszen a zsinagóga rossz állapotban van – többen még külhonból is hazatértek. Ezt követően Balogh László, a város polgármestere osztotta meg gondolatait.

– A zsinagógát a kanizsai jövőt tervező, mélyen beágyazott és felelősen gondolkodó, 375 tagú zsidó hitközség építtette a Batthyány család támogatásával – idézte fel.

– Az épület még ma is az akkori közösség erejéről mesél, nagykanizsai jelentőségükről, a város és azon keresztül hazánk történelmében betöltött jelentős szerepükről, melynek okán abban az időben méltán említették egy lapon Nagyváradot, Munkácsot, Budát, Pestet és Nagykanizsát.

Cseresnyés Péter miniszterelnöki biztos, államtitkár hangsúlyozta: Nagykanizsa történelmének aranykorát élte a Monarchia időszakában, amiért a város nagyon sokat köszönhetett izraelita polgárainak, akik az 1700-as évek elejétől mind nagyobb szerepet vállaltak az iparban, a kereskedelemben, a szolgáltatásban, valamint a szociális feladatokban. Nekik volt köszönhető Kanizsa robbanásszerű fejlődése.

összefogással tegyenek meg mindent a nagykanizsai zsinagóga megmentéséért. Vannak jó példák arra, hogy kormányzati szerepvállalással csodák születnek – mint legutóbb a fővárosi, Rumbach utcai zsinagóga esetében.

Az eseményen Ádám Eszter operaénekestől hallhattuk a magyar és az izraeli himnuszt, illetve különféle zsoltárokat, zsidó dallamokat, zongorán kísért Barta Gábor a Budapesti Operettszínházból.

Horváth-Balogh Attila / zaol.hu

Heisler András beszéde

Hölgyeim és Uraim!

Hat esztendővel ezelőtt jártam utoljára a nagykanizsai zsinagógában.

Magyarország egyik legrégebbi, gyönyörű zsinagógája 200 éve épült. Varázslatos textúrája, különleges arányai még a ma látható állapotában is építészeti örökségünk egyik ékköve.

Lehetünk-e optimisták, mikor a harminc éve önkormányzati tulajdonban lévő épület állaga folyamatosan romlik? Lehetünk-e reménykedők, mikor a korábban több ezer főt számláló nagykanizsai zsidó közösség mára maroknyivá csökkent? Bízhatunk-e a jövőben, mikor a pandémia ámokfutása világszerte rombolja az emberi közösségeket és a gazdaság normális fejlődését?

Válaszom egyértelműen IGEN, mert véleményem szerint ha egy zsidó vezető nem optimista, akkor azonnal mondjon le. A történelem tragédiáin átívelő zsidó sors ugyanis megmutatta, a reményt soha nem szabad elveszíteni. Nyilván az sem véletlen, hogy Izrael Állama himnuszának címe, a Hatikva is reményt jelent.

Magyarországon, sőt a határokon túl is az elmúlt évtizedben számos, korábban méltánytalan helyzetbe került zsinagóga már megmenekült. Két évtizeddel ezelőtt a szabadkai zsinagóga omladozó falainál jártam. A lehullott kövekből egy zsebben még elférő darabot – talán a zsinagóga egyik sarkáról lehullott követ – elhoztam magammal, és a Kozma utcában nagyapám sírjára tettem. Maradjon emlék abból a zsinagógából, ahol rokonaink egykor imádkoztak. S csoda történt. Ha valaki ma Szabadkán jár, egy párját ritkító építészeti remekkel találkozik. A szerb és a magyar kormány finanszírozásában újult meg a magyar szecesszió páratlan, remek alkotása.

Nemrég adtuk át a megújult Rumbach utcai zsinagógát. Gyermekoromból egy romos, sötét épületre emlékezem. A Rumbach utcai zsinagóga kövei aztán meglathatták a beömlő fényt, a Napot – de csak azért, mert az egyik fal bedőlt, s utat engedett a természetnek. A Rumbach kövei látták a romjaiban is impozáns térben kerengő városi galambokat, hallották a kóborló macskák és a beázott tető csöpögésének monoton hangjait. A csoda azonban itt is megtörtént, a kövek érezhették a felújítást végző óvó kezek mozdulatait, a történelem tiszteletét, mert minden zsinagógában együtt lélegeznek az emberek és a kövek. A kormánytámogatással megújult zsinagóga ma a zsidó negyed talán legimpozánsabb épülete.

Hölgyeim és Uraim! Hiszem, hogy a gróf Batthyány Ádám által az 1600-as (!) évek végén Kanizsára betelepített zsidók leszármazottainak kitartása, az iskolateremtő, nagy műveltségű teológus rabbi, Lőw Lipót emléke örökké élni fog. Most engedjék meg nekem, hogy leltárt csináljak: Magyarországon az első, orgonával működő zsinagóga útkeresése, az 1769 óta működő Chevra Kadisa elesetteket támogató segítése, az első nemesi rangot kapott zsidó család, a Guttmanok jelentős társadalmi szerepvállalása, az egykori és a város egész lakosságát szolgáló népkonyha zsidók általi üzemeltetése, az első Zala megyei napilap, a máig is meglévő Zalai Hírlap megalapítása, a Rosenfeld-féle országos hírű üvegkereskedés, a Sternék téglagyára, az első kanizsai gőzmalom létrehozása, a Weiserék gépgyára mind-mind olyan történeti előzmény, mely a város fejlődéséhez jelentős mértékben hozzájáruló kanizsai zsidók munkáját dicséri. Sokat adott ez a közösség a városnak, sokat Magyarországnak. Hol van az a közösség, amelyik ilyen értékeket tudott létrehozni? Tudjuk a választ akkor is, ha sokszor nem mondjuk ki. Magyarország, Nagykanizsa városa, a zsidó közösség közösen felelős azért, hogy ez a 200 éves épület megmaradhasson a nemzeti vagyon részeként, a város ékszereként és a kicsiny zsidó közösség szolgálójaként. Arra buzdítok minden érintettet, fogjanak össze, fogjunk össze, vegyük komolyan azt az elképesztően gazdag örökséget, amelyik lehetővé tette a zsinagóga megalkotását, mert az épület megmentése a magyar kormány, az önkormányzat és a zsidó közösség közös felelőssége.

Hölgyeim és Uraim! Alkotó csend, aktív emlékezés, közös örökség és elfogadó figyelem. Ezt kérjük Magyarországtól. Köszönöm, hogy meghallgattak.

Nagybecskerek: a zsidó áldozatokra emlékeztek

Nagybecskereken megemlékeztek a 80 évvel ez előtti zsidóüldözésről és az áldozatokról. Emlékükre botlatóköveket helyeztek el a város központjában, valamint kiállítás nyílt a helyi cukorgyár múltjáról.

A 99 éves Kovács Anton egyike az 1941-es zsidóüldözés túlélőinek. Most újra eljött Nagybecskerekre, a megemlékezésre, írja tudósításában az rtv.rs.hu.

Kovács Anton:

Fájdalmas érzés volt ez, én itt veszítettem el a szüleimet, az anyámat, az apámat. Törökkanizsán laktam, ott is születtem. Fájdalmas volt, de szükséges ilyen összejöveteleket szervezni, mert ahogyan szerbül mondják „Ako zaboravis ponovice ti se."

Nagybecskereken az első világháború előtt mintegy 1200 tagot számlált a zsidó közösség, míg a háborúk után csupán 90-en maradtak.

Jáhel Vilan, Izrael szerbiai nagykövete:

Úgy gondolom, fontos, hogy egy olyan országban, mint amilyen Szerbia, ne felejtsük el, hogy a tragikus események előtt több száz évig közösen, harmóniában éltek a szerbek és a zsidók, és fontos erről megemlékezni, valamint a fiatalokat megtanítani a holokauszt tanulságaira.

A megemlékezés keretében a népmúzeumban kiállítás nyílt a nagybecskereki cukorgyár megnyitásának 110. évfordulójáról. A gyárat Elek Viktor vezette, ő volt a település első zsidó áldozata.

Rangos szakmai elismerés a Mazsihisz Turisztikai Igazgatóságának

A Magyar Turisztikai Ügynökség (MTÜ) idén is meghirdette a Kiemelt és Edukációs Partner Pályázatát, amelyre a szakmai partnerek 14 kategóriában nyújthatták be kérelmüket. A pályázaton a Mazsihisz Turisztikai Igazgatósága ismét jól szerepelt, és elnyerte a „Kiemelt Partner 2021" minősítést, így a szervezet jogosulttá vált e rangos státusz használatára, valamint az általa igénybe vehető kedvezményekre.

A *Magyar Turisztikai Ügynökség* a Kiemelt Partner rendszert azért hozta létre, hogy a szervezet olyan szolgáltatói-turisztikai körrel álljon kapcsolatban, amely lehetővé teszi a még hatékonyabb üzletgenerálást, termék- és piacépítést a vendégéjszakák számának további növekedése érdekében. A „Kiemelt *Partner 2021"* minősítésre összesen 14 kategóriában lehetett kérelmet benyújtani, a pályázatokat a szakmai szövetségekből álló grémium bírálta el. A nyerteslista szerint a pályázaton a *Mazsihisz Turisztikai Igazgatósága* idén is elnyerte a *Magyar Turisztikai Ügynökség Kiemelt Partnere 2021* megtisztelő elismerést.

A részletekről szólva *Róna Iván*, a Turisztikai Igazgatóság vezetője elmondta: a minősítés eredményeként a Mazsihisz az MTÜ belföldi és külföldi turisztikai marketingjében kiemelkedő helyet és segítséget kap Magyarország turisztikai vonzerejének reklámozása és egyéb marketingtevékenységei során. Ez a kiemelt partnerség azt is jelenti – tette hozzá –, hogy a világ legnézettebb tévécsatornáin a CNN-től az NBC-ig megjelenik majd a *Dohány utcai* és a *Rumbach utcai zsinagóga* turisztikai látványosságként, továbbá a Mazsihisz az MTÜ belföldi és külföldi PR- és marketingeseményeinek állandó résztvevője lehet szakmai fórumokon, kiállításokon, prezentációkon és idegenforgalmi sajtótájékoztatókon.

Az igazgató végül elmondta: a pályázatban megjelölt kiemelt időszak idén augusztustól jövő év júliusáig tart, és ennek lejárta után a Mazsihisz ismét pályázik majd a kiemelt partnerség elnyerésére.

Ünnepség a 150 éves zsinagóga tiszteletére Győrben

A győri zsinagógát 1870-ben avatták fel, így 2020-ban volt fennállásának 150. évfordulója, ám a koronavírus-járvány miatt a méltó ünnepi rendezvény tavaly sajnos elmaradt. De most pótolták: az ünnepséget helyi közéleti szereplők, politikusok köszöntőbeszédeivel tartották meg. A hitközség részéről beszédet mondott Villányi Tibor és Totha Péter Joel főrabbi, közreműködött Fekete László főkántor.

Fotó: Mekliz Fotó

A zsinagóga 150 éves múltjáról elsőként a Győri Zsidó Hitközség elnöke, Villányi Tibor beszélt. Köszönetet mondott mindenkinek, aki a patinás épület felújításában és újjáélesztésében szerepet vállalt, majd kiemelte, hogy 2006-tól az épület a megújulásnak köszönhetően újra a városi kultúra szentélyévé válhatott – írja tudósításában a Győr+ című helyi portál.

Az ünnepségen Totha Péter Joel győri főrabbi kiemelte, hogy az elmúlt 150 évet nem lehet összezsúfolni. A zsidóság számára a fő üzenet mindig is Ezékiel próféta gondolata volt: „bár szétszórtam őket, mégis velük maradok". Az együttmaradás helyszínét pedig a zsinagóga szolgálta. Ez, ahogy a rabbi fogalmazott, szent hely a zsidó ember számára, ahová nagy tisztelettel kell belépni, olyan szentély, ahol Isten alkotásáról és annak üzenetéről emlékezünk meg.

Beszédet mondott Simon Róbert Balázs országgyűlési képviselő is, aki elmondta: az épület jelenleg oktatási és kulturális funkciót is betölt, emellett pedig imaház is. Végezetül ígéretet tett arra, hogy hamarosan egy holokausztról szóló emlékkiállítás nyílhat majd a Menházban, ezen együtt dolgoznak Széles Sándor megyei kormánymegbízottal. Az ünnepségen közreműködött Fekete László, a Dohány utcai zsinagóga főkántora.

Izraelből senki nem vett részt az ukrajnai ünnepségeken

Mint arról beszámol a dilo.net.ua, Izrael vezetői közül senki nem utazott Kijevbe, hogy részt vegyen a függetlenségi évforduló méltatására rendezett ünnepségeken.

Jichák Hercog Babij Jarba készül

Az indoklás szerint Jichák Hercog elnök október 6-án készül Ukrajnába a Babij Jarban történt tragédia 80. évfordulója alkalmából rendezett megemlékezésre. Naftali Bennett kormányfő egy fontosabb eseményen vett részt: Joe Bidennel találkozott, a külügyi tárca vezetője pedig egyszerűen nem volt hajlandó Kijevbe utazni annak okán, hogy Izrael a koronavírus terjedése miatt a narancssárga jelzésű országok közé sorolta Ukrajnát, írja a KárpátHír.

Az ukrán elnök hivatalának sajtószolgálata közölte, hogy Volodimir Zelenszkij telefonbeszélgetést folytatott az izraeli miniszterelnökkel, aki felköszöntötte az ukrán elnököt a jubileum alkalmából. Zelenszkij megköszönte, hogy Izrael szolidaritást mutat Ukrajna iránt, valamint beszámolt a Krími Platform sikeres lebonyolításáról, és felkérte Izrael vezetőit, csatlakozzanak a zárójelentés aláíróihoz. Végül meghívta Naftali Bennett kormányfőt egy hivatalos ukrajnai látogatásra.

A portál megjegyzi, hogy Izrael a mai napig nem ismerte el népirtásnak a múlt századi ukrajnai éhínséget.

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Oroszország

A Jeruzsálemi Héber Egyetem Zsidó Művészeti Központjának kutatói zsidó kulturális emlékeket keresve 4.000 km-es utat tettek meg tavasszal a Volga mentén. A Vladimir Levin igazgató által vezetett csoport 13 városban 16 zsinagógát és 16 egykori temetőt keresett fel. A Volga vidéke azért keltette fel a kutatók érdeklődését, mert a folyó Oroszország egyik fő kereskedelmi útvonalát jelentette, amelynek környékén szívesen telepedtek le a zsidók. Egyes közösségeket az ott szolgáló zsidó katonák alapítottak. A 19. század végén hittestvéreink száma az érintett városokban meghaladta az ezer, Nyizsnyij Novgorodban és Asztrahánban a kétezer főt. A hatóságok a múlt század harmincas éveiben az összes templomot bezárták, csak az asztraháni szefárd és a szamarai régi zsinagóga maradt nyitva. Több helyen a vallási összejöveteleket magánlakásokban, illegálisan tartották. A kutatók Asztrahánban felkeresték a 19. században létesített és megmaradt régi temetőt, de a többi városban már eltűntek a sírkertek. Az út tapasztalatait a kutatók egy részletes előzetes beszámolóban foglalták össze, amelyben minden város fényképekkel illusztrált külön fejezetben szerepel. Az anyag tartalmazza a megtalált kegytárgyak képeit is. Az út a 2015-ben Szibériában végzett hasonló jellegű kutatás folytatása volt.

A felújított szamarai zsinagóga

Zebulon Szimentov az utolsó afganisztáni zsidó volt

Afganisztán

A Forward amerikai zsidó hírportál hosszabb írásban foglalkozott az afganisztáni zsidó örökséggel. A zsidó jelenlét mintegy ezeréves az országban. A 19. században érkezett kereskedők az úgynevezett Selyemút mentén telepedtek le. Sok ezer zsidó menekült érkezett az első világháború után Oroszországból is. A második világháború befejezésekor mintegy 40.000 hittestvérünk élt Afganisztánban, akiknek többsége később Izraelbe és az USA-ba távozott. A zsidók száma 1969-ben 300, 1996-ban 10 főre csökkent. A szélsőséges iszlám törvénykezést bevezető tálibok 1996–2001 közötti első uralmuk idején engedélyezték a kabuli zsinagóga megnyitását. Azt viszont a tálibok bukása tette lehetővé, hogy az elmúlt két évtizedben megkezdődjön az egykori zsinagógák és temetők felkutatása. Mendy Chitrik rabbi, az iszlám országokban működő rabbik szövetségének elnöke szerint a közömbösség és az elhanyagolás miatt a zsidó emlékek nagy része elpusztult. Külföldi alapítványok támogatásával és helyi segítők részvételével 2009-ben megkezdődött a herati Yu Aw zsinagóga helyreállítása, ami az idén is folytatódott. Gulam Sakhi, a herati rekonstrukció felügyeletének miniszteri biztosa kijelentette, hogy „az épület a zsidóké, és meg akarjuk őrizni a visszatérésükig”. A tálibok ismételt hatalomra jutásával azonban a zsidó műemlékek rekonstrukciója várhatóan le fog állni.

A honosító ország nemzeti zászlója

Spanyolország

Mintegy 34.000 személy kapta meg már a spanyol állampolgárságot, amit az 1492 után elűzött szefárd zsidók leszármazottai számára egy 2015-ben elfogadott törvény biztosít. A korábbi gyakorlat látszólag megváltozott, mert sajtójelentések szerint az idén a spanyol hatóságok már 3.000 honosítási kérelmet elutasítottak, 17.000 igénylő pedig választ sem kapott. A korábbi időszakban viszont alig volt elutasítás. A madridi igazságügyi minisztérium közölte, hogy az elutasítottak nem feleltek meg a törvényben előírt feltételeknek. A honosítási igények beadásának határidejét a spanyol kormány eredetileg két évvel, 2021. szeptember 30-ig hosszabbította meg. A hasonló portugál törvény a honosítást nem köti határidőhöz. Becslések alapján a világ zsidóságának 20-30 százaléka követi a szefárd hagyományokat.

Kovács

Zsidó származása miatt bántalmazta lakótársát egy békéscsabai férfi

Közösség tagja ellen felfegyverkezve, folytatólagosan elkövetett erőszak bűntette és a bűncselekmény elhárítására idős koránál fogva korlátozottan képes személy sérelmére elkövetett könnyű testi sértés bűntette miatt emelt vádat a Békéscsabai Járási Ügyészség és vádiratában felfüggesztett börtönbüntetés kiszabására tett indítványt egy 65 éves, büntetlen előéletű békéscsabai férfival szemben, aki lakótársát zsidó származása miatt bántalmazta.

Az idős férfi 2018-ban költözött be egy békéscsabai szociális intézménybe, ahol többször is beszélgetett egy hasonló korú férfival, a későbbi sértettel, amely beszélgetések során a sértett zsidó származása és vallása is szóba került. Ezt követően a terhelt visszatérően, változó gyakorisággal – ittas állapotban – a másik férfit vallási meggyőződése miatt többször kigúnyolta és a „büdös zsidó vagy” szavakkal sértegette, amit annak ellenére folytatott, hogy a sértett őt ennek abbahagyására szólította fel.

2019. december 10-én, az esti órákban a terhelt szintén ittas állapotban volt, amikor a közös vacsora során az asztalnál kezébe vett egy kést, amivel megfenyegette a mellette ülő sértettet a „büdös zsidó, úgyis elvágom a torkod” szavak kíséretében, majd felállt, és az élet kioltására is alkalmassal eszközt maga előtt tartva, azzal hadonászni kezdett. A történtek miatt az intézmény vezetősége másnap közölte a terhelttel, hogy ki kell költöznie.

A férfi erre indulatossá és agresszívvá vált, majd a délutáni órákban az ingatlan konyhahelyiségében az idős kora és ebből következő egészségügyi állapota miatt a védekezésre korlátozottan képes sértetthez lépett, és előzetes szóváltás vagy provokáció nélkül a „megöllek, te zsidó” szavak kíséretében hátulról karjával átfogta a nyakát, majd elengedte ugyan a szorításból, de egy alkalommal ököllel orron ütötte – tájékoztatta hírportálunkat dr. Berg Márta mb. főügyész.

Körös Hírcentrum

Zsidó jótékonysági szervezet a családon belüli erőszak férfi áldozatainak támogatására

A Kavod a Zsidó Női Segély nevű szervezettel dolgozik együtt a túlélők és az áldozatok támogatásában, beleértve azokat a férfiakat is, akiket a feleségük bántalmaz.

Megkezdte munkáját a családon belüli erőszak zsidó férfi áldozatait segítő szervezet Nagy-Britanniában.

A jótékonysági státuszt igénylő Kavodot a Mordy Pee fedőnéven említett személy hozta létre (a Jewish News folyamatban lévő jogi ügyek miatt nem adhatta ki az illető valódi nevét). Mordy először a Zsidó Női Segély (JWA) nevű szervezettől kért segítséget az általa „kényszerítő párkapcsolatnak” nevezett ügyben, írja a Jewish News nyomán a Kibic.

Pee elmondta: „Megkerestem a JWA-t, és megfeleltem az első kritériumoknak, vagyis zsidó vagyok, de a második kritériumnak nem, mivel nem nő, hanem férfi vagyok. A közösség nem nyújt támogatást férfi áldozatoknak.”

Hozzátette, hogy nagyon sok segítséget kapott a JWA-tól a jogi keretek kialakításában, így nem kellett a nulláról újrakezdenie mindent.

A legfrissebb kormányzati adatok szerint az Egyesült Királyságban évente 757.000 férfi válik családon belüli erőszak áldozatává.

A JWA szóvivője elmondta: „A családon belüli erőszak bárkivel megtörténhet, és bár a Zsidó Női Segély csak a nők számára nyújt speciális támogatást, ritkán, de előfordul, hogy zsidó férfiak is kérnek tőlünk segítséget. Amikor ez megtörténik, olyan szervezetekhez irányítjuk őket, amelyek nagy tapasztalattal rendelkeznek a férfi áldozatok megsegítésében, ilyen például az Egyesült Királyságban működő Respect jótékonysági szervezet.”

A szóvivő hozzátette: Mordyt is összekötötték a Respecttel, hogy az megossza vele a tudását és tapasztalatait azzal kapcsolatban, hogyan kell a férfiak bántalmazási ügyeiben segíteni. „Ha lesz szakszolgálat a férfi zsidó áldozatok számára, akkor szívesen működünk majd együtt velük.”

Red Dot díjat nyert a Rumbach dizájnkommunikációja

A zsinagóga látogatóirányító rendszerének, arculatának és kiállításainak grafikai tervezéséért járt a rangos elismerés.

Újabb magyar siker született a Red Dot Design Awardon 2021-ben: Dávid Gábor és Tausz Gábor Ezra a helyreállított Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga látogatóirányító rendszerének, arculatának és kiállításainak grafikai tervezéséért kapta a rangos elismerést, írja az Octogon. Korábban ICOMOS-díjjal tüntették ki a helyreállítást az épület példaértékű restaurálásáért, azon belül a centrális tér kulturális hasznosítását is lehetővé tévő megoldásért.

A zsinagógát 2021 júniusában adták át a közönségnek. A Kőnig Tamás és Wágner Péter tervezte helyreállítást mások mellett Dávid Ferenc művészettörténész kutató és Tahi-Tóth Ilona műemlékszakértő is segítette.

Az 1955-ben alapított Red Dot Design Award – a világ egyik legrangosabb dizájnelismerése – egy olyan vizuális formatervezés tematikájú pályázati verseny, amelyben a „piros pont” a minőség védjegye. Évente változó – tervezőkből, professzorokból, a szaksajtó munkatársaiból álló – nemzetközi szakértői zsűri válogatja ki a díjazott műveket. 2021-ben Dávid Gábor és Tausz Gábor Ezra a helyreállított Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga belső útbaigazító rendszerének, arculatának és kiállításainak grafikai tervezéséért kapta a rangos elismerést a Brands & Communication Design szekcióban.

Az útbaigazító rendszer – a létesítmény vizuális arculatának egyik megjelenési formája – egyszerű szöveggel és könnyen érthető képjelekkel segíti a látogatókat az épületen belüli eligazodásban.

A Rumbach-zsinagóga dizájnkommunikációja a teljes épületen átívelő – a bejárattól a kijáratig összefüggő, részleteiben nagyon sokszínű – vizuális elemek összessége. Az eredeti zsinagóga rendkívül gazdag vizuális világa mellé közösségi tereket, kávézót, múzeumot és oktatási termeket hoztak létre az épületben. Az arculatban – a zsinagóga eredeti motívumaira építve – ez a kettősség fogalmazódik meg.

Az így elkészült vizuális világ felidézi a háború előtti, még virágzó neológ zsidóság kultúrára és szépre érzékeny, szecessziós és eklektikus világát, ugyanakkor modern, a 21. század kihívásaira felkészült formában fogalmazza újra.

Az intézményben tett látogatás különleges utazás a múltba, találkozás a zsidó hagyományokkal, és ugyanakkor a jelennel is. Néhol látszódnak az épület megrozsdásodott eredeti tartóelemei, míg másutt a modern környezet érvényesül az újjászületett termekben. Ezt a gondolatot követi alkalmazott elemeivel az épület dizájnkommunikációja is. A bejáratnál főleg antikolt rezet, sötétre festett alumíniumot, az ajánlott útvonal felétől pedig egyre inkább tiszta és fényes vörösrezet használtak a tervezők. Az épület bejárása így a megtisztuláshoz vezető út is, ahogy egyre légiesebb, szakrálisabb elemek veszik körül a látogatót.

A zsinagóga karzatán elhelyezett 12 világító hengerből álló kiállítás Otto Wagnert, az épület tervezőjét és a zsinagóga történetét mutatja be.

A kávézó falainak vörösréz installációi valamilyen tórai parancsolatot vagy szokást jelenítenek meg. A zsinagóga útbaigazító rendszerének szabályosságával szemben a dinamikus, laza vonalú, lebegő hatást keltő installációk teszik légiessé a teret. A kijárat felé vezető lépcsőn egy majdnem hatméteres installáció zárja az utat. A motívum forrása a zsinagógatér oszlopain látható. A falon lebegő, egymásba fonódó minta az együttélés szimbóluma. Ahogy az egész látogatói út során a felfelé emelkedés dramaturgiája jelenik meg a dizájnban, úgy nyúlik az installáció az ég felé, mint Jákob lajtorjája.

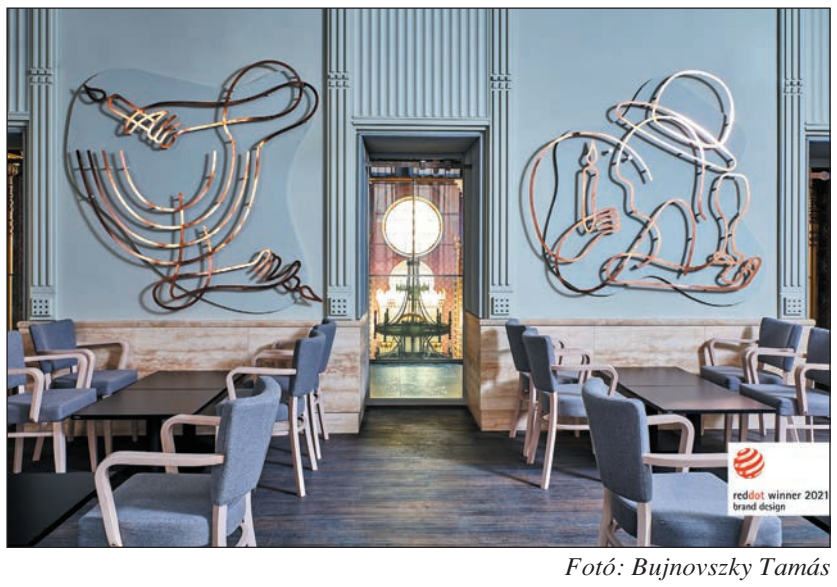

Fotó: Bujnovszky Tamás

Még van, aki kinyitja a zsinagógát az őszi nagyünnepeken

230 éves a Komáromi Zsidó Hitközség

„Amikor egy közösségben számottevően nagyobb a temetések száma, mint a születéseké, két utat lehet választani: az egyik, hogy lekapcsoljuk a villanyt, lakatot teszünk a zsinagógára, a másik – s mi ezt választottuk –, hogy zsidó életélményt adunk a hozzánk betérőknek mindaddig, amíg erőnkből telik" – fogalmazott portálunknak Paszternák András, a hitközség koordinátora, akit a hitközség megalakulásának 230. évfordulója alkalmából kérdeztünk a közösség történetéről.

„A Komáromi Zsidó Hitközség 230 éve színtere a településen és a régióban élő zsidó vallású polgárok közösségi, hit- és kulturális életének. Történetét nehéz lenne néhány mondatban

Paszternák András, a hitközség koordinátora

összefoglalni. Vannak korszakok, melyekről többet tudunk, más időszakokat még fel kellene tárni. A hitközség 1791-ben alakult meg, fokozatosan építette ki intézményeit, biztosította hagyományaink megélését a csatlakozó családoknak" – fogalmazott, hozzátéve, hogy az 1861-ben Komáromba érkezett Schnitzer Ármin rabbisegéd működése alatt fellendült a közösség élete. „Beszédei, szónoklatai messze földön híressé tették" – emelte ki szerepét.

A közösség a Király püspök és a Hajnal (ma Stúr) utcák kereszteződésében neológ nagytemplomot emelt, melynek építését 1863-ban fejezték be – jelenleg sportközpontként működik. Ezt követően, 1865-ben, Zsidó Nőegylet alakult. Az erősödő ortodox irányzat 1889-ben választott magának önálló vezetőséget. „A Menház felavatására 1896. október 11-én került sor, az építkezés mecénása Fried Kálmán volt, emléktáblája ma is megtalálható a zsinagógában. Ez az épület máig a hitközség tulajdonában van, ide koncentrálódik a kis létszámú közösség vallási és kulturális élete. A századfordulón Krausz Mór rabbi vette át a vallási élet irányítását. Felépült az ortodox nagytemplom, 1909-ben alakult meg a Komáromi Zsidó Ifjúsági Egyesület" – számolt be a folyamatos fejlődésről Paszternák András.

A két világháború közötti időszakról mesélve elmondta, az első világháború idején kórházként működött a Menház. A háború 45 zsidó áldozatának emlékét ma a temetőben álló emlékmű őrzi. 1919-ben a város Csehszlovákiához került, a zsidóság életét is újjá kellett szervezni. „A kettéválasztott település déli részén csak egy kisebb közösség élt, főleg neológok. Ám az ortodox családok még a két világháború közt is átjártak imádkozni a nagy ortodox zsinagógába" – jegyezte meg.

A későbbi híres pécsi főrabbit, a komáromi születésű dr. Wallenstein Zoltánt 1921-ben avatták rabbivá a városban. „1923-ban épült fel a temetőben a ravatalozó, amely máig szolgálja közösséget. Ebben az évben érkezett Komáromba Lefkovics Józsua, az utolsó ortodox főrabbi, akinek élete Auschwitzban fejeződött be. 1930-ban megkezdődött a hitközségi lakóház építése az Eötvös utca 9. szám alatt. Ebben az épületben működött a hitközség mészárszéke és maceszsütödéje. Az épület ma is a hitközség tulajdona, udvarán található a közelmúltban felújított rituális fürdő, a mikve" – mesélte.

A 2170 főnyi zsidó lakosságból 1922-en lelték halálukat a koncentrációs táborokban. „Az 1930-as években városunkat is elérte a közelgő háború előszele, megkezdődött a zsidóság diszkriminációja. A komáromi zsidók jelentős szerepet töltöttek be a település gazdasági, kulturális és szellemi életében. Mindez lassan megszűnt, sok kereskedő bezárta üzletét. Megváltozott a város társadalmi és kulturális élete, valamint a lakosság nemzetiségi és vallási összetétele. Dr. Raab Ferencnek, a közösség krónikásának könyvéből tudjuk, hogy Komárom 2170 főnyi zsidó lakosságát a zsidótörvények sújtották, ami az akkor 21 ezer fős város lakosságának mintegy tíz százaléka" – mondta el Paszternák András. „1939-ben megkezdődött a munkaszolgálat előkészítése, az 1942-es év pedig újabb megszorító intézkedések sorozatát jelentette. 1944. április 5-én bevezették a sárga csillag viselését. 1944-ben a hitközség elnöke dr. Krausz Artúr volt.

A Gestapo április elején érkezett meg a városba, rövid időn belül berendezték parancsnokságukat. Még ebben a hónapban létrehozták a gettót a mai VII. lakótelep egy részének területén. Május végére befejeződött az összpontosítás. Június 12–16. között a dél-komáromi állomásról megindult a deportálás. A koncentrációs táborokból 1922-en már soha nem térhettek vissza, nevüket ma emlékkönyv őrzi a zsinagógában" – összegezte.

A 20. század második felében tovább fogyatkozott a zsidó közösség lélekszáma Komáromban

A második világháború befejezését követően a túlélők 1945 augusztusában gyűltek össze, hogy újra megalakítsák a hitközséget. „Elnöknek Fleischmann Jenő kereskedőt választották. A kis közösség minden erejét megmozgatta, hogy helyreállítsa a zsidó élet alapvető feltételeit. A megmaradt kultúrterem konyhává alakult át, 300 ember étkezését biztosította naponta. 1946-ban dr. Bandler Ottó ismert fogorvos lett az elnök, posztját 1954-ig töltötte be. 1948-ban 502 tagja volt a hitközségnek, sokan más településekről költöztek ide" – magyarázta. Ebben az időben a Menház zsinagógájában felállították a holokauszt áldozatainak emlékművét. Izrael Állam megalakulása után azonban a komáromi zsidó közösség létszáma jelentősen csökkent: 1949 és 1950 között 343-an hagyták el a várost.

„Az elnöki feladatokat 1954-től Wilheim Ármin, majd Fleischmann Lajos látták el. Egyre nagyobb gondot jelentett az előimádkozó személyének biztosítása. 1964 és 1981 között Paszternák Jenő állt a közösség élén" – mondta Paszternák András, aki emlékeztetett rá, hogy a prágai tavasz eseményeinek hatására az akkori fiatalok nagy része külföldön talált magának új otthont.

„Az itt maradottak többsége már nem tartotta, illetve nem is tarthatta fontosnak származását, jelentős részük asszimilálódott. Ebben az időben a Menház épületében téli imatermet és irodahelyiséget alakítottak ki, a legnagyobb gondot azonban a temető rendben tartása jelentette. 1981-től dr. Raab Ferenc, Gregus Miklós és Delikát László irányították a közösséget. A nyolcvanas évek végén és a kilencvenes évek elején még egy kisebb csoport alijázott Izraelbe, távozásuk érzékenyen érintette a helyi hitéletet" – jegyezte meg.

Az 1990-es években felpezsdült a hitközség élete – köszönhetően a Paszternák család tagjainak

A rendszerváltást követően felpezsdült a hitközség élete, többen kezdték látogatni a rendezvényeket. Az elnöki székbe dr. Novák Tamás került. 1992-ben avatták fel a holokauszt áldozatainak emléktábláját a Menház falán, amely 1998-as eltulajdonításáig emlékeztetett a vészkorszak áldozataira. „A tetteseket azóta sem sikerült megtalálni" – emlékeztetett András, akinek édesapja, Pasternak Antal 1996-tól a mai napig vezeti a közösséget. „1996. június 16-án jelent meg a Hitközségi Híradó első száma, amely napjainkig tájékoztatja a közösség Komáromban élő és a városból elszármazott tagjait. A vezetőség kezdeményezésére 1996 júniusában jött létre a Shalom Klub, amely ha nincs járványhelyzet, havonta, kéthavonta tartja összejöveteleit" – számolt be.

„Bátyámmal, Tamással együtt a középiskola utolsó éveiben, utána pedig egyetemistaként gyakran álmodoztunk arról, hogy egy felújított épületben szervezünk majd egyre színesebb kulturális, vallási, oktatási programokat. Egy aktív közösség alakul ki a régmúlt hagyományain alapulva. Mostanra van már szépen rendbe tett kultúrtermünk, oktatási termekkel, könyvtárral kiegészült modern irodánk, a zsinagóga is régi fényében tündököl, megújult a hitközség épületének udvara, kis múzeumunk gyűjteménye is szépen gazdagodott az elmúlt években. Szóval egyrészt teljesültek az álmaink. Másrészt mire park lett a régi gazos kertből, és lehetőségünk adódott arra, hogy egyszerre párhuzamosan több rendezvényt is meg tudjunk tartani a Menházban, addigra nagyon sokan távoztak azok közül, akiknek örömmel szerveztük a programokat. Milyen jókedvűen ülnének kint tavasztól őszig a kerti padokon, élveznék a Shalom Klub kényelmes székeit, beszélgetnének, koncerteket hallgatnának..."

Paszternák András elmondta, az elmúlt huszonöt év alatt számos temetés volt, szinte alig születtek új tagok, s „a gyökereiket kereső új csatlakozók sem érkeztek tömegével". „Mindezek ellenére nem panaszkodunk: míg megtelnek az asztalok széderestére, míg van, aki kinyitja a zsinagógát az őszi nagyünnepeken, kirándulni jön velünk, addig folytatni szeretnénk ezt a munkát. Bár évek óta Budapesten élünk, nem szakadtunk el Komáromtól. Folyamatosan megjelenik a Hitközségi Híradó, s amennyiben időnk engedi, ott vagyunk az ünnepeken, szervezzük a programokat. Abban a

Paszternák Tamás átveszi a Polgármesteri díjat 2017-ben

szerencsés helyzetben vagyunk, hogy a két város között csak száz kilométer a távolság, így földrajzi akadályai nincsenek annak, ha valaki odahaza is szeretne tenni a közösségért" – fogalmazott.

Jelenleg félszáz tagja van a hitközségnek – vannak, akik most kezdik keresni zsidó gyökereiket

„A legnagyobb és legnehezebb kérdéskör a közösség közép- és hosszú távú fennmaradásával kapcsolatos. Az 1970-es, 80-as években sem voltak túl optimisták a hitközség vezetői, most sincs sok okunk a derűre ebben a tekintetben. Amikor egy közösségben számottevően nagyobb a temetések száma, mint a születéseké, két utat lehet választani: az egyik, hogy lekapcsoljuk a villanyt, lakatot teszünk a zsinagógára, a másik – s mi ezt választottuk –, hogy zsidó életélményt adunk a hozzánk betérőknek mindaddig, amíg erőnkből telik.

Vége lehetett volna a történetnek már az 1980-as években is. Ha végignézzük a Menház folyosóit díszítő sok

A Menház épülete, illetve a ma is működő kis zsinagóga

száz fényképet az elmúlt évek rendezvényeiről, örömmel nyugtázhatjuk, kár lett volna lemondani ennyi remek közösségi élményről" – tette hozzá. Paszternák András elmondta, a Komáromi Zsidó Hitközség létszáma ötven fő körül mozog az utóbbi évtizedekben. „A holokauszt túlélői lassan távoznak közülünk, így a hagyományok továbbvitele az ő gyermekeikre, unokáikra és dédunokáikra hárul.

Rendezvényeinket gyakran keresik fel a régió – ideértve Szlovákiát és Magyarországot is – kisebb városaiban és falvaiban élő hittestvéreink is. Bár harminc évvel járunk a rendszerváltás után, még ma is találkozunk olyanokkal, akik most kezdik keresni zsidó gyökereiket, s csatlakoznak közösségünkhöz" – emelte ki. A fiatalabb generáció tagjai közül többen Pozsonyban vagy Budapesten élnek, esetleg a világ más pontjaira költöztek. A közösség 2001-ben indította útjára CHALON-ABLAK programját, melynek keretében szélesre tárta kapuit a Dél-Szlovákiában és Nyugat-Magyarországon élő hittestvérek előtt. „Programjaink, rendezvényeink nyitottak minden más vallású, kultúránk iránt érdeklődő látogató számára is" – húzta alá.

Arról, hogyan lehet feldolgozni a vészkorszak traumáit

A nem zsidó lakossággal való együttélésre válaszolva elmondta, Komárom város mindenkori vezetésével, a helyi iskolákkal számos sikeres közös projektet valósítottak meg. „Aki szeretné megismerni hagyományainkat, kultúránkat, azok előtt mindig nyitva áll a Menház épülete. Bízunk benne, hogy a helyi kis közösségek és a Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetsége tevékenységei biztos alapot nyújtanak a zsidóság szlovákiai fennmaradásához. Minden bizonnyal a virágzó zsidó élet inkább a nagyobb városokhoz kötődik majd évtizedek múlva, de fontos, hogy látogatható zsinagógák, emlékhelyek formájában megőrizzük a kis közösségek emlékeit is. Ha valaki ötven, száz év múlva elkezdi kutatni a komáromi zsidóság történetét, a 90-es évektől a 2000-es évek első feléig terjedő időszakról biztosan gazdag anyagot talál majd, s ehhez valamennyire nekünk is sikerült hozzájárulnunk" – vélekedett.

Paszternák Andrástól megkérdeztük azt is, hogyan képes feldolgozni ez a kis közösség az ellene irányuló teljes megsemmisítés szándékát, és mivel segíthetik ezt a folyamatot a nem zsidó lakosok. „Évről évre összegyűlünk a temetőben, majd a zsinagógában található emlékműnél gyertyagyújtással rójuk le kegyeletünket. A rendezvényen közösségünk tagjai mellett szép számban vannak jelen a környező hitközségek képviselői, Komárom város vezetői, a társegyházak és intézmények küldöttei. Jó érzés, hogy nem zsidó polgártársaink is velünk emlékeznek ezen a napon. A traumák feldolgozásában az átélt, megélt történetek összegyűjtése, az utókor számára történő megőrzése segíthet. Évtizedek óta foglalkozunk a témába vágó kiadványok publikálásával, számos emléknapot szerveztünk oktatási intézményekben, otthont adtunk tanárképzéseknek is" – fogalmazott Paszternák András a jubiláló hitközség és a komáromi zsidóság deportálásának 77. évfordulóján.

Szalai Erika / Felvidék.ma

Beszámolónk a Szeretetkórház új épületszárnyának felavatásáról

(Folytatás a 3. oldalról)

kongresszus elnöke levélben mondott köszönetet Orbán Viktor miniszterelnök úrnak a budapesti Szeretetkórház támogatásáért és a felújításhoz nyújtott kormányzati segítségért. Mint írta: „A budapesti zsidó kórház egyedülálló és különleges intézmény közösségünk és a világszerte élő zsidók számára egyaránt.

Szeretném mindenkinek megköszönni, aki ebben a munkában bármilyen formában részt vett. Örülök, hogy ezzel a beruházással is nagyon sokat tettünk rászoruló honfitársainkért. Köszönöm szépen!

Ezután következett az épület ünnepélyes felavatása: zsidó intézményként ennek elengedhetetlen része a mezüze felhelyezése a bejárati ajtóra. A hagyományos áldás kíséretében ezt Radnóti Zoltán főrabbi tette meg.

A világi avatást a trikolor szalag átvágása jelképezte Kásler Miklós, Heiser András és Assaf Shemes által.

A díszvendégek a kórház igazgatójának vezetésével megtekinthették az elkészült szárnyat.

A rendezvényen szinkrontolmácsként Szelle Anikó volt segítségünkre.

Köszönetet mondanék az esemény szervezőinek, a kórház munkatársainak, a munkámat segítőknek.

Néhány adat: a beruházás építészeti költsége 1,5 milliárd forint volt, míg az eszközpark, a felszerelés 500 millióba került. Tervezte a Plan Drive Kft., kivitelezte a Kolmann Bau Kft., a projektvezető Valastyán László operatív igazgató volt.

-gáljuli-

19. Spinoza Zsidó Fesztivál

2021. szeptember 23., csütörtök, 19 óra
Címzett ismeretlen – levéldráma

13 éve, 2008 szeptemberében volt a Címzett ismeretlen c. dráma ősbemutatója a Spinoza Színházban Kulka János és László Zsolt előadásában. A darab írónője az amerikai Oregon államban már 1938-ban hajszálpontosan feltárta a fasizálódás lassú, rejtett mechanizmusát. Sajnos a téma még ma is aktuális, ezért a darabot 2020 szeptemberében új rendezésben, új szereplőkkel felújítottuk, de előadásokra a járvány miatt azóta nem került sor. Szereplők: *Hajdú László, Széll Attila*. Fordító: Kiss Marianne. Írta: Kathrine Kressmann Taylor. Rendező: Czeizel Gábor. Jegyár: 3800 Ft.

2021. szeptember 23., csütörtök, 21 óra
Lámpás koncert

A Spinoza alatti romkocsmában zsidó elemekkel tarkított dzsessz-, blues-, rock- és népzenei koncert. Figyelem: a koncert 9-kor kezdődik. A belépés díjtalan.

2021. szeptember 26., vasárnap, 19 óra
Pesti zsidó sanzonvilág – zenés játék **premier**

Zsidó szerzők kuplékkal és sanzonokkal színesített történetei

Heltai Jenő, Molnár Ferenc, Gábor Andor, Zerkovitz Béla, Kálmán Imre és a többiek versei, kupléi, sanzonjai. Közreműködnek: *Sajgál Erika, Kovács István, Nagy Attila*. Kuplétörténész: Dombi Gábor. Jegyár: 3000 Ft.

2021. szeptember 30., csütörtök, 19 óra
Szerelmünk, Sisi – monodráma

Erzsébet királyné, azaz Sisi élete más megvilágításban: Miért vonzódott Sisi a zsidósághoz? Miért volt kedvenc költője a zsidó Heine? Miért ragaszkodott Falk Miksához, magyar zsidó oktatójához? Mi volt a véleménye a Monarchia jelenéről és jövőjéről? Miért szerette különösen a magyarokat? És még számos kérdés, amire a monodráma választ ad. Előadja: *Gubík Ági*. Írta: Nógrádi Gábor. Rendező: Czeizel Gábor. Jegyár: 3000 Ft.

2021. október 2., szombat, 21 óra
Lámpás koncert

A Spinoza alatti romkocsmában zsidó elemekkel tarkított dzsessz-, blues-, rock- és népzenei koncert. A belépés díjtalan.

2021. október 3., vasárnap, 19 óra
Kálmán Imre, az operettkirály – zenés játék

Kálmán Imre, a Csárdáskirálynő zeneszerzője valójában sosem akart operetteket írni, mégis utolérte a világhír. A Csárdáskirálynőért rajongó Hitlertől nem fogadta el a tiszteletbeli árja-státuszt, amivel Bécsben maradva megmenthette volna a saját és a családja életét. Kálmán a nehezebb utat választotta: Amerikába emigrált. Sosem akart nősülni. Ennek ellenére kétszer is feleségül vette a nála évtizedekkel fiatalabb, Szibériában született fiatal Verát. Szereplők: *Kovács István, Sajgál Erika*. A zongoránál: *Nagy Attila*. Dramaturg: Fabacsovics Lili. Írta: Sándor Anna. Rendezte: Czeizel Gábor. Jegyár: 3800 Ft.

2021. október 4., hétfő, 19 óra
Humorfőváros: Odessza

Orosz zsidó dallamvilág

A „humorfővárosban”, Odesszában járunk: a múlt század tízes és húszas évek zsidó Odesszájában. Az ottani nótákból, kocsmadalokból és viccekből elénk tárul az akkori zsidó világ színessége, gazdagsága. Odesszai kalauzunk és tolmácsunk Fegya, a klezmerkirály. Közreműködnek: *Jávori Ferenc (Fegya), Dunai Tamás*. Jegyár: 3000 Ft.

2021. október 5., kedd, 19 óra
A Pulitzer-ügy – dokudráma

Egy makói New Yorkban

A tizenhét éves makói fiatalember egy szó angoltudás és egy cent nélkül elindul Amerikába. 22 évesen már szenátor, felküzdi magát a leggazdagabb amerikaiak közé, megépíti New York első felhőkarcolóját, megteremti a modern újságírást, perli Amerikai elnökét, küzd a sajtószabadságért és a demokráciáért. Szereplők: *Fodor Tamás, Makranczi Zalán, Szinetár Dóra*. Dramaturg: Szeredás András. Írta: Sándor Anna. Rendező: Czeizel Gábor. Jegyár: 3800 Ft.

2021. október 6., szerda, 19 óra
Jézus a kortárs izraeli művészetben

Jézus ha nem is Krisztus, de szupersztár lett a mai izraeli kultúrában. A modern nemzeteszme zsidó verziója, azaz a cionizmus szerint valaki akkor is lehet jó zsidó, ha egyáltalán nem vallásos. Ennek szellemében a zsidó történelem egyes szereplőit is folyamatosan újraértékelik. Közéjük tartozik Jézus, aki csaknem kétezer év után a kortárs izraeli művészet egyik hősévé vált. Az előadás ezt a visszafogadási történetet mutatja be számos illusztráción keresztül. Előadó: *Balázs Gábor*. Jegyár: 2000 Ft.

2021. október 7., csütörtök, 19 óra
Fellegi Balázs

Leonard Cohen életművéből a legszebb dalok Fellegi Balázs és együttese előadásában. Közreműködnek: *Madai Zsolt* – dob, *Baranyi Kati* – ének, *Darvas Kristóf* – billentyű, *Fellegi Balázs* – ének, *Kovács Sára* – ének, fuvola, *Kovács Ferenc* – trombita, hegedű, *Kardos Dani* – gitár, *Bata István* – bőgő. Jegyár: 3500 Ft.

Információ: Spinoza Színház, www.spinoza.hu, spinoza@spinoza.hu, +36-1-413-7488.

Kellő érdeklődés esetén az előadásokat 21 órakor megismételjük!

Gyógyszer- és MRI-támogatás

Továbbra is igényelhetnek esetenkénti támogatást szociálisan rászoruló betegek az alábbiakhoz:

Időnként szükségessé váló, az átlagosnál drágább gyógyszer beszerzése. Drágábbnak tekintjük a kb. 5.000 és 50.000 Ft közötti gyógyszert, minden esetben az igénylő jövedelméhez viszonyítva.

Magánorvosi MRI-vizsgálat elvégeztetése rosszindulatú daganat kiderítésére, ha az állami egészségügy csak későbbi időpontra tudja vállalni.

Részletesebb tájékoztatás a következő telefonszámon: 06-1-321-3497, lehetőleg az esti órákban.

A Mazsihisz rendbe hozatta a dunapataji temetőket

A dunapataji önkormányzat és a Mazsihisz összefogásával hozták rendbe a Bács-Kiskun megyei Dunapataj két zsidó temetőjét. Az elburjánzott növényzettől megtisztított létesítmények újra gondozott, ápolt képet nyújtanak, köszönet érte minden közreműködőnek.

Tamás Pétertől, a Mazsihisz vidéki temetőrendezésért felelős csoportvezetőjétől megtudtuk: az elmúlt hetekben a Mazsihisz a dunapataji önkormányzattal közösen rendbe hozatta a Bács-Kiskun megyei település mindkét zsidó temetőjét.

A csoportvezető tájékoztatása szerint a helyi polgármesteri hivatal soron kívül elrendelt munkálatainak eredményeként a két létesítményt megtisztították az elburjánzott növényzettől. A kiváló minőségben elvégzett munkáért köszönet mindenkinek, aki részt vett a szervezésben és a lebonyolításban.

NAPTÁR

Szeptember 20., hétfő	Tisri 14.	Erev szukkajsz
Szeptember 21-22., kedd-szerda	Tisri 15-16.	Szukkajsz 1-2.
Szeptember 24., péntek	Tisri 18.	Gyertyagyújtás: 6.19
Szeptember 25., szombat	Tisri 19.	Szombat kimenetele: 7.21
Szeptember 27., hétfő	Tisri 21.	Hajsánó rábó
Szeptember 28., kedd	Tisri 22.	Smini áceresz MÁZKIR
Szeptember 29., szerda	Tisri 23.	Szimchász tajró
Október 1., péntek	Tisri 25.	Gyertyagyújtás: 6.05
Október 2., szombat	Tisri 26.	Szombat kimenetele: 7.07

ÚJ ÉLET
a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@mazsihisz.hu
Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos: Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 4800 Ft
Külföldre 6800 Ft/év
USA és Izrael: 7500 Ft/év
Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUHB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsekk: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(1)-767-8262-es számon.
Szedés, tördelés: WolfPress Nyomdaipari Kft.
Nyomdai munkák: mondAt Kft., www.mondat.hu
Felelős vezető: Nagy László
ISSSN 0133-1353

Rendhagyó Fradi kocsma – kóser vendéglőben

Fővárosunkban több hangulatos vendéglátóhely működött, ahol a Ferencváros szurkolói találkozhattak, megbeszélhették kedvenc csapatuk ügyeit, sorsát. Sajátos módon ezek többsége nem a IX. kerületben volt, bizonyítva az FTC összbudapesti népszerűségét.

Deutsch Gábor *Nagy csodák történtek itt* című könyvében érdekes történeteket köt csokorba a főváros különböző részeiből, és ezek egyik remek darabja a *Fradi kricsmi a Révay utcában,* amely a Niszel étteremnek, Terézváros egyik, azóta sajnos már megszűnt nevezetességének állít emléket.

Sokan tudták, hogy a Nagyváradról Pestre származott Niszel bácsi vendéglője volt az 50-es, 60-as években az egyetlen kóser étterem a fővárosban, de azt már kevesebben, hogy vasárnap délelőttönként itt találkoztak a Ferencváros (akkor még Kinizsi) vezetőségének tagjai és leglelkesebb szurkolói.

Az ötlet Berda József kiváló Baumgarten-díjas költőtől származott, aki nemcsak a természetjárást, hanem a jó bort és a Fradit is nagyon szerette, s mivel akkor ez volt Pesten az egyetlen hely, ahol a rituális előírásoknak köszönhetően Verpeléten ellenőrzötten valódi szőlőből szüretelt bort mértek, megkérte a tulajdonost, hogy tegye lehetővé baráti társaságának a külön asztalnál való találkozást és fogyasztást.

Niszel bácsi szívesen fogadta őket, lévén maga is nagy Fradi-drukker – barátja, Jancsi, a Klauzál téri kóser húsbolt hentese is közéjük tartozott –, s a Révay utcai kóser vendéglő vasárnap délelőttönként Fradi kricsmivé változott.

Egyébként a vendéglő törzsvendégei inkább az MTK-nak drukkoltak, talán a kék-fehér zászló jobban tetszett nekik, talán mert lakóhelyükhöz közelebb esett a Hungária úti stadion, pedig pl. a 40-szeres válogatott Blum Zoltán is a Ferencvárosban rúgta a labdát, és amikor 1940-ben az MTK-t feloszlatták, a klubok közül a Ferencváros kérte illetékes helyen a nagy ellenfél számára a működés lehetőségét.

Berda József egyik kötetének címe: *Magamhoz méltóan*. Nos a fradista asztaltársaság így viselkedett, megtárgyalták a sportélet eseményeit, itták a verpelétit, szorgalmasan jártak a vendéglőbe, Berda József 1966-os halála után is.

Négyévenként egy vasárnapot hagytak csak ki: a szavazás napját, akkor ugyanis alkoholtilalom van.

Amikor Niszel bácsi meghalt, veje, Goldman József vette át feleségével, Piroska nénivel a vendéglőt, továbbra is szívesen látva vasárnap délelőtti vendégeit.

Sajnos az idő nem áll meg, hiába állította az akkori idők kedvenc slágere, a tulajdonosok sem fiatalodtak, Józsi bácsit kimerítette, hogy minden reggel maga cipelje az általa gondosan kiválogatott zöldséget a Klauzál téri csarnokból a Révay utcába, ráadásul a 70-es években megemelték a helyiség bérleti díját. Nem tudták folytatni a vendéglőt, s ez a „Fradi kricsmi” végét is jelentette.

Az asztaltársaság még élő tagjai ma is szeretettel gondolnak az étteremre, együttléteikre – a múltra...

Róbert Péter / restancia.hu

Aki rabbi(nő) akar lenni...

Lindsey Taylor-Guthartz 16 évet tanított a London School of Jewish Studies nevű ortodox iskolában. Miután azonban rabbidiplomát szerzett a New York-i Yeshivat Maharat egalitárius rabbiképző intézetben, az iskolát elnöklő brit főrabbi, Ephraim Mirvis elbocsátotta az állásából.

Lindsey Taylor-Guthartz

A tanárnő elbocsátása azzal van összefüggésben, hogy Mirvis főrabbi ellenzi a nők rabbivá avatását, írja a Kibic. A kérdés viszont egyre inkább megosztóvá válik a közösségben, mert a modern ortodox körökben egyre több nő szorgalmazza a rabbinikus tanulmányokat, illetve az olyan tisztségek betöltését, amelyeket sokak szerint kizárólag férfiak számára kellene fenntartani.

Az iskola által kiadott közlemény szerint félrevezető üzenetet közvetített volna arról, hogy mit képviselnek, ha továbbra is fenntartják a kapcsolatot egy olyan személlyel, aki bár sokat tett az intézményért, mégis átlépte a mainstream ortodoxia határait. Ez az üzenet pedig veszélyeztette volna az iskolának az ortodox zsidó oktatás és képzés iránti hosszú távú elkötelezettségét, aminek jelentős és messzemenő következményei lehettek volna.

A döntés bírálói szerint viszont Taylor-Guthartz eltávolítása súlyos üzenetet közvetít a közösség fiataljai számára. Sokak szerint elegendő lett volna egy olyan kompromisszumot kötni vele, hogy a tanárnő az iskolában nem használja a rabba (a rabbi szó nőnemű változata) címet, és nyugodtan taníthat tovább az intézményben.

Nagyon szomorú vagyok, amiért megtagadták tőlem a lehetőséget, hogy új magasságokba emeljem a tanításomat és bővítsem a tóratanuláshoz való hozzáférést diákjaim számára az iskolában. Tragikusan ironikusnak találom, hogy miután három évet töltöttem a halacha tanulmányozásával, nem osztathatom meg ezt a tudást abban az intézményben, amelyet oly sokáig szolgáltam. A döntés sajnálatos, de eltökélt szándékom, hogy továbbra is oktatom a tórát szerte a közösségben mindenkinek, aki tanulni szeretne – nyilatkozta a Times of Israelnek az elbocsátott tanárnő.

APRÓ-HIRDETÉS

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő–szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drviragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Mindennemű régiséget vásárolok díjtalan kiszállással. Teljes lakáskiürítéssel! Híradástechnikát, bakelitlemezeket, bútort, könyvet, kerámiát, porcelánt, bronztárgyakat, órákat, kitüntetést, papírrégiséget, pénzeket, játékokat, (retró tárgyak előnyben). Pintér Nikoletta, 06-1/466-8321, 06-30/973-4949.

78 éves, fiatalos, kedélyes hölgy keres hozzáillő, kedves férfit társnak. 06-30-722-5855.

Órajavítás, faliórák felújítása garanciával. Jung Péter, VII., Garay u. 45. 06-70-505-5620, www.jungoras.hu

Gyűjtő venne bélyeggyűjteményt, postai képes levelezőlapot. 0620/522-5690, 061/322-8439.

Fesztiválmorzsák

Egy fess pesti este

Kamarás Iván elhozta a *Zsidó Kulturális Fesztiválra* Egy fess pesti est című műsorát, ami komoly pozitív meglepetést szerzett, talán még azoknak is, akik már találkoztak vele a színpadon.

A beharangozó szerint az énekesszínész nem túlzottan régmúlt idők slágereit és filmdalait adja elő, és a Hegedűs Gyula utcai zsinagógát megtöltő közönség (jórészt ezüst korosztály) is valami elandalodásfélére számíthatott – ám nem egészen azt kapta. Kamarás és a Fess Band ezzel a már több turnén is bemutatott műsorral valami nagyon kézenfekvő, mégis teljesen újszerű dolgot művelt. Ehhez azonban némi szakmai kitérőt kell tenni.

A dzsesszénekesek – bárhol is képezték magukat a világban – nagyon sokszor fordulnak a húszas években kezdődött szvingkorszak dalaihoz. Ritmusuk jó, szabadon lehet elszakadni a melódiától vagy szabadon ékíteni, a négynegyed könnyedén tűri a tempóváltásokat, az énekes megcsillogtathatja hangterjedelmét.

De magyar slágert – szintén szvingkorszakbelieket és annál fiatalabbakat – még nem hallottam megdzsesszelve. Eddig.

Ez a fess pesti este egyszerre andalító és csábító (éppúgy, mint a *Jamaikai trombitás).* Egyrészt a néző vizsgázik, hogy a bevezető, kellően megcifrázott dallamú szövegsorokból felismeri-e azt a slágert, amit refrénként maga is énekelt (Kamarás tanár úr kikérdezi...), másrészt nagyon hamar el kell döntenie magában, hogy együtt énekli-e az előadóval. Jobbára igen...

Nem sorolom fel a teljes műsort a *Maga rég nem lesz a világon*tól a *Stux, maga vérbeli párizsi lettig,* de elhangzott az *Énmellettem elaludni nem lehet,* a *Fogj egy sétapálcát,* a *Fizetek, főúr, volt egy feketém,* a *Szerelemhez nem kell szépség,* amit, kedves olvasó, magad is rögtön dúdolhatsz, vagy beviheted a fürdőszobába a listát és kezdhetsz skálázni...

A Kamarást megtámogató zenekar fenomenális. Hegedűse, Duka Laci (a nemzetközi Roby Lakatos Hegedűverseny első helyezettje!) olyan parádés improvizációs szólókat vág le, miközben a technikájából egyszerre hallatszik ki *Reményi Ede, Bach* és *Paganini* is, hogy a dzsesszhez kevésbé szokott közönség is megtapsolja – de nem marad le mögötte a *fess banda* sem. Kamarás bele-belekérdez, tűnik-e annyira ismerősnek a dal, hogy a közönség beszállna a refrénbe. Hát hogyne!: a Villa Negra románcát már a nézők kórusa támogatta meg.

A szving, a dixieland, a tangó meg a cigányzenei virtuozitás uralkodott, és persze némi szentimentalizmus.

Érdekes volt egyébként követni a kor változásait a magázástól a tegezésig, a mókázó agglegénytől (*Nem nősülök soha)* és a nőtől, akit *nem lehet elfelejteni, s akiért könnyeket illik ejteni…* egészen a kihagyott lehetőségig (Mindig *az a perc a legszebb perc*...).

Szóval aki most lemaradt, célszerű, ha követi, Kamarás Iván és együttese hol lép fel legközelebb. Egyébként többször is meghallgatható.

A káprázatos kísérő zenész társaság ez volt: Duka László – hegedű, Adamecz József – dob, Molnár Péter – nagybőgő, Kökény László – gitár, Cséki Kálmán – zongora.

***

Korcsolánékkal a Rumbachban

Korcsolán Orsolya – nagy szerencsénkre – mindig jelen van a Zsidó Kulturális Fesztiválon, és mindig friss programot hoz, amivel elkápráztathatja néző-hallgatóit. Persze bármily gazdag is a hegedűirodalom, mindig kell a műsor összeállításába valami ismerős húzószám.

Énmellettem elaludni nem lehet. Kamarás Iván *Fotó: PT*

Idén a Rumbach-zsinagóga csodálatosan megújított terében adott koncertet a Bécsben élő és tanító hegedűművész, elegánsan felidézve (akaratlanul is) az angol esküvői receptet: „valami régi, valami új". Kísérő zenekara ismét a szeretett Anima Musicae – vagyis a Zene Lelke – kamaraegyüttes volt, mint két évvel ezelőtt, és az akkori műsorból is átemelt egy parádés szerzeményt a száz éve született komponista előtt tisztelgő, Piazzolla 100 című esten.

Előbb azonban a meglepetésekről. Korcsolán Orsolya fáradhatatlanul kutatja az elfelejtett vagy kevéssé ismert zsidó zeneszerzők műveit. Olyan mestereket és műveket talált és hozott most is a koncertre, akik nevét a Wikipédia meg a muzsikus szakma ismeri, de a közép-európai koncertlátogató közönség nemigen.

Fotó: Erdőháti Áron

Három olyan hegedűszólós, kamarazenekari mű hangzott el, melyek szerzői Európában születtek – de nagyon rosszkor. Így aztán mindhármójuk életében van egy rövidebb-hosszabb szakasz, amikor Tel-Avivban éltek, mert mindhárman az akkori Palesztinába emigráltak, menekülve a harmincas évek barnuló egű Európájából. Hangsúlyos részei lettek a huszadik századi izraeli zene történetének.

A lembergi (ma Lviv) születésű Julius Chajes egyike volt azoknak, akik sikerrel ötvözték az európai muzsikát a hagyományos zsidó népzenével, és őt tekintik a modern izraeli zene egyik nagy hatású megteremtőjének. Rövid kompozíciója, *A hászid* első hallásra is ismerősnek tűnt. Tempójával az elmélkedő rabbi bölcsességét, megfontoltságát sugallja – zenei világa kifejezetten emlékeztetett Bartók portréira.

Paul Ben Haim Münchenben született, de fiatal zeneszerzőként ő is inkább Palesztinát választotta. Csekély terjedelmű *Szefárd altatójából* áthallatszanak az európai zenei gyökerek, a késő romantika hangzásvilága; csak némelyik dallammenet emlékeztetett arra, hogy szerzője kifejezetten zsidó nemzeti zenét hirdetett programjában.

Marc Lavry történetesen lettországi születésű, de szinte ugyanabban az időszakban hagyta el hazáját, ugyanazon okok miatt, mint az előbb említett művészek. Zenedarabja, a *Három zsidó tánc* érdekes módon idéz fel későbbi zenéket, egy-egy villanásra klezmeres jellegű motívumokat hallunk – amelyek már előképei annak a stilizált muzsikának, amit a Hegedűs a háztetőn előadásaiból nagyjából az egész világ ismer. (Magánmegjegyzés: ha a harmadik, a körtánc nem itt hangzik fel, Dohnányi művének gondoltam volna.)

Ástor Piazzolla műveit Korcsolán Orsolya már máskor is beleillesztette programjába, de itt most átengedte a játékot az Anima Musicae zenészeinek. A sokaknak ismerős *Oblivion* (Feledés) és a *Libertango* (A szabadság tangója) mellé a kevésbé ismert *Fuga y Misterio* (Menekülés és rejtély) került, selyempuhaságú pianissimóival.

Velem együtt sokan várták Piazzolla világsikerét, a *Négy évszak Buenos Airesben* című, Vivaldi ihlette kompozíciót. A tangókirály különböző időkben írt négy darabját együtt szokták játszani, de tudnivaló, hogy maga a zeneszerző elég szabadon bánt művével: a koncertjein beleimprovizált. Ezért a mai változat egy másik művész keze nyomát is viseli: a kilencvenes években az orosz Leonyid Gyeszjatnyikov meglehetősen agresszíven átszabta. Beleillesztett idézeteket az eredeti Vivaldi-hegedűverseny-évszakokból is, helyenként a hegedűművész számára kadenciákat szőtt a zene szövetébe, sőt egy hatalmas kikötőváros zajait is.

A végeredmény roppant különös és „nagyon nehezen lejátszható zenei mozaik lett, bele lehetett érezni az utcai verekedést és a parkban táncra perdülők kontrasztjait is – írtam róla két éve. – Olykor tangóritmikával, tangódallammal, a túlsó félteke hangulatával szólalt meg, máskor meg a hegedű húrjainak a húrláb mögötti recsegésével (a mexikói *guiro* hangját imitálva) távolította el a hallgatót a szinte táncolható zenétől." De az élmény, ahogyan Korcsolán Orsolya most megszólaltatta, változatlanul lenyűgöző.

Az estet természetesen ismét tangó zárta: a klasszikus *Por una cabeza* – a másik tangókirály, Carlos Gardel darabja. Az eredetileg *bandoneon*ra – sokgombos kicsi harmonikára – írt zeneszámot feldolgozták már szinte minden szólóhangszerre, szimfonikus és kamarazenekarra is: amit ez alkalommal hallottunk, a zseniális filmzeneszerző, John Williams hangszerelése volt.

Aki ismeri, tudja, hogy nehéz annyiszor hallgatni, hogy az ember megunja. Tessék csak előkeresni valahonnan az internetről Gardel régi felvételét – megéri.

Bedő J. István

SPÁNN GÁBOR

Macskafogó

Fogadják szeretettel a következő életképet.

Ülök földszinti lakásunk tágas erkélyén és élvezem a „szabad nép félórámat". Vagyis olvasom kedvenc napilapomat avval az illúzióval, hogy kirándulni vagyok. Békés ejtőzésem közben az utcai frontról kőkerítésemen túl megszólal egy sikító női hang: Uram, ön itt lakik? Följebb húzom fürdőnadrágomat (más sincs rajtam), és magabiztosan felelek: Igen.

Akkor arra kérem, mondta, hogy engedjen be, mert a kerületi állatmentőktől vagyok. Kihúztam magam, és büszkén válaszoltam: Én bizony nem engedem be, mert köszönöm, jól vagyok, nem bánt senki, ergo nem kell megmenteni sem. A hölgy innen bekeményedik: Követelem, hogy engedjen be! És ezzel felmutatott a kezében egy ócska, rozsdás ketrecet, és mint aki a Lindbergh bébit keresi, úgy fűzte hozzá: Eltűnt a szomszédból egy cirmos, maguknál látták utoljára, úgyhogy jogom és kötelességem bemenni és megmenteni.

Na ettől már nálam is elszakadt a cérna... Előbb elszámoltam 12.780-ig, majd azt feleltem: Asszonyom! Nemhogy egy cirmos, de még a kedvenc ultipartnereim sem jártak nálam hónapok óta, az udvarunkon autók parkolnak, azok között sem láttam macskát, érje be ezzel, és keresse, ahol akarja!

Nem tudom, Önök láttak-e már állatkertben őrjöngő páviánt, amint rázza ketrece rácsát, de pont úgy rángatta kocsibejárónk rácsozatát a hölgy. Mivel az egyik autótulajdonos akkor ment el, így kényszerűségből kinyitotta a kaput, amin a hölgy minden további nélkül becsusszant, és négykézlábra ereszkedve kezdte hívogatni a nem létező cirmost. Fiammal, aki hál' Istennek oldalamon állt, értetlenül összenéztünk, majd ő összeszedte minden diplomáciai érzékét, és néhány perc múlva rászólt az őrült nők ketrecére: Hölgyem! Mint láthatja, imádott ragadozója nincs itt. Ez az udvar magánterület. Ide csak az jöhet be, akit a lakók beengednek, önt pedig nem hívta senki. Szépen kérem, fogja a ketrecét, és menjen a... Városliget felé, mert bizonyára okos állat lévén, a maga macskája arrafelé keres élelmet vagy násztársat.

A hölgy sértetten válaszolt: Én vagyok a macskamentő, addig keresem itt, amíg akarom! És hogy súlyt adjon szavainak, fölemelte a telefonját, és elkezdte fényképezni fiamat, autónkat egyaránt. Na most itt már bennem is elkezdett felsejleni mindenféle tévében hallott hülyeség, hogy személyiségi jogok meg birtokháborítás, de fiam ezt szakavatottan meg is fogalmazta: Asszonyom! Ön birtokháborítást követ el, azonnal tűnjön el, vagy rendőrt hívunk! A hölgy először nyelt egyet, majd rövid gondolkodás után kivágta az aduászt: Én meg följelentem magukat majd az önkormányzatnál! Ettől meghűlt bennem a lecsó, de fiamat nem hatotta meg az életveszélyes fenyegetés. Végül is azzal döntötte el a vitát, hogy: Drága asszonyom, vagy önként menjen ki a lassan záródó kapun, vagy hozzásegítjük. A nő úgy nézett rám, mint a nimfomán, akinek azt mondják, hogy több nap, mint kolbász. Fiammal még a garázskapuban álltunk, amikor a szomszéd házból átszólt valaki: Ne csodálkozzanak, ha magukhoz is bekopogott az őrült nő, aki önkéntes állatmentőnek adja ki magát. Szinte hetente végigjárja az utcát, és háborgat mindenkit egy nem létező macska ellopásáért.

Láttam, hogy Ricsi feldúlt maradt, ezért megvigasztalandó őt, elmondtam neki azt a viccet, aminek divatja idején ő még a világon sem volt:

Egy részeg ember a 60-as években egy utcai lámpát ölelgetve dülöngél és körözik a lámpa körül. Egy szigorú rendőr megáll, és megszólítja:

– Elvtárs! Maga miért köröz itt ok nélkül a lámpatest körül?

– Drága biztos úr! Elvesztettem az aranyláncomat!

A közeg ettől meghatódik, és ő is négykézlábra ereszkedve veszettül keresi az aranyláncot. Fél óra után elunja, és megkérdezi a részeget:

– Mondja, elvtárs! Maga itt vesztette el ezt az aranyláncot?

– Azt én nem tudom!

– Az isten verje meg magát, akkor miért hagyja, hogy itt keressük?

– Hát azért, mert itt világos van!

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát.

Az Ön öröksége is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hayesod - United Israel Appeal,

a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

KEREN HAYESOD קרן היסוד UNITED ISRAEL APPEAL

Tőlünk megtudhatja hogyan

E-mail: legacy@kh-uia.org.il

Telefax: +972-4-6263636

Mobil: +36-30-7154136, 70-9330068